

Nuorten asunnottomuuden ilmiö Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien näkökulmasta

Jenna Oksanen

Opinnäytetyö, AMK
Kesäkuu 2022
Terveys- ja hyvinvointialat
Sosionomin tutkinto-ohjelma

Oksanen, Jenna

Nuorten asunnottomuuden ilmiö Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien näkökulmasta

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kesäkuu 2022, 52 sivua.

Terveys- ja hyvinvointialat. Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö, AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Kivijalka – Ground work -hanke. Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toteuttaman Kivijalka - Ground work -hankkeen yhtenä osa-alueena on nuorten asumisen tuen kehittäminen Jyväskylässä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata nuorten asunnottomuuden ilmiötä Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta ja selvittää heidän näkemyksiään siitä, kuinka nuorten asunnottomuutta voitaisiin ehkäistä ja vähentää.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Tutkimusaineistoa varten haastateltiin 11 nuorten parissa työskentelevää ammattilaista kymmenestä eri kunnasta ja kaupungista. Haastateltaviksi oli tarkoituksenmukaista valita ammattilaisia, joilla oli oman työnsä kautta tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä. Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla.

Tutkimuksesta ilmeni, että nuorten asunnottomuudesta voidaan puhua piiloasunnottomuutena, sillä tilastot eivät anna todenmukaista kuvaa asunnottomien nuorten määrästä. Nuorten asunnottomuus on kuitenkin yhä enemmän kasvava ilmiö, jonka esiintyvyydessä on havaittavissa huomattavia eroja aluekohtaisesti. Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä asunnottomien nuorten määrän olevan isompi suuremmissa kaupungeissa ja kunnissa, kuten esimerkiksi Jyväskylässä, Laukaassa ja Jämsässä.

Nuorten asunnottomuuden ilmiö on monimuotoinen ja usein monen tekijän summa. Tärkeään rooliin nousee monialainen tuki, jonka avulla voidaan vahvistaa nuoren toimijuutta ja vähentää epäsuotuisaa marginaaliasemaa.

Ennaltaehkäisyssä tärkeään asemaan nousee varhainen tuki sekä ongelmiin puuttuminen ennen niiden kasaantumista. Sen lisäksi olennaisessa osassa on asunnottomuuden riskien tunnistaminen ja nopea reagointi. Tärkeää olisi myös varmistaa jokaiselle nuorelle nuorisolähtöiset palvelut sekä turvallinen yösjä.

Avainsanat (asiasanat)

asunnottomuus, toimijuus, marginalisaatio, monialainen tuki, asunnottomuuden ennaltaehkäisy, laadullinen tutkimus

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Oksanen, Jenna

The phenomenon of youth homelessness in Central Finland through worker's point of view

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, June 2022, 52 pages.

Health and Welfare. Bachelor's Degree Programme in Social Service. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

This thesis was commissioned by Kivijalka – Ground work -project. One part of Kivijalka – Ground work -project, executed by the City of Jyväskylä and Jyväskylä Educational Consortium, Gradia, is to develop the support of youth housing in Jyväskylä.

The purpose of this thesis is to describe the phenomenon of youth homelessness from the point of view of those who work with young people in Central Finland and find out what are their opinions on the subject and find out what are their opinions on the subject of how youth homelessness could be prevent and decreased.

This thesis was carried out as a qualitative study, and research data was collected via focused interviews. For the research data, eleven professionals working with young people in ten different cities and municipalities were interviewed. It was appropriate to select the interviewees from among people who have knowledge on the phenomenon of youth homelessness through their own work. The data was analyzed by themes.

The study shows that youth homelessness can be discussed as hidden homelessness. The statistics don't show the real of the number of homeless young people. Youth homelessness is an increasing phenomenon. Yet, one can notice regional differences in homelessness, of this phenomenon one can notice regional: study indicates that the amount of homeless youth is larger in bigger cities, such as Jyväskylä.

Youth homelessness is a multidimensional phenomenon and often a result of many different factors. In preventing and decreasing homelessness, a multidisciplinary support plays an important role. With this, the young person's agency can be strengthened and marginalization decreased.

In prevention, early support and addressing the problems before they accumulate seem to be vital. It is also important to recognize the risks of homelessness and react quickly. Ensuring youth-oriented services and a safe place to stay for every young person is also essential.

Keywords/tags (subjects)

homelessness, agency, marginalization, multidisciplinary support, prevent of homelessness, qualitative study

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Kuka on asunnoton?	3
2.1	Nuorten asunnottomuus tilastojen valossa	4
2.2	Asunnottomuuden syyt.....	5
3	Nuori asunnoton.....	9
3.1	Marginaalissa olemisen rajapintaa	9
3.2	Toimijuutta etsimässä	12
3.3	Monialaisen tuen tarve	13
4	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	15
5	Toteutus	16
5.1	Tutkimusmenetelmä ja tiedonhaku	16
5.2	Kohderyhmä ja aineiston keruu	17
5.3	Aineiston analyysi.....	20
6	Tulokset.....	22
6.1	Yksilölliset tekijät.....	22
6.2	Yhteisölliset tekijät	25
6.3	Rakenteelliset tekijät.....	27
7	Pohdinta ja johtopäätökset.....	32
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	36
7.2	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	40
	Lähteet	41
	Liitteet	50
	Liite 1. Suostumus tutkimukseen	50
	Liite 2. Teemahaastattelurunko	52
	Kuviot	
	Kuvio 1: Esimerkkejä laadullisen analyysin teemoittelusta.....	21

1 Johdanto

Suomen perustuslain (11.6.1999/731, 19§) mukaan julkisen vallan tulee edistää jokaisen ihmisen oikeutta asuntoon sekä tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Asunnottomuus on yhteiskuntapoliittinen ongelma sekä ilmiö, joka on puhuttanut pitkään. Suomessa on tehty viimeiset 12 vuotta tavoitteellista sekä systemaattista työtä asunnottomuuden kitkemiseksi. Nyt hallituksen tavoitteena on asunnottomuuden puolittaminen vuoteen 2023 mennessä. (Asunnottomuuden yhteistyöohjelma 2020-2022.)

Ympäristöministeriö on käynnistänyt Asunnottomuuden yhteistyöohjelman vuosille 2020-2022 suurimpien kaupunkiseutujen, palveluntuottajien sekä järjestöjen kanssa. Yhteistyöohjelma jatkaa aiemmin tehtyjä asunnottomuusohjelmien työtä perustuen myös asunnottomuusohjelmien arviointiin, joka valmistui vuonna 2019. (Mts.) Ohjelman tavoitteena on kohtuuhintaisten ja valtion tukemien asuntojen tarjonnan lisääminen asunnottomille, asunnottomuustyön vahvistaminen osana kuntien peruspalveluita, asumisneuvonnan saatavuuden parantaminen sekä asunnottomuuden parissa toimivien tahojen yhteistyön vakiinnuttaminen erityisesti kunta- ja aluetasolla. Myös nuoret ovat yhteistyöohjelman yksi tärkeä kohderyhmä. (Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi... n.d, 3.)

Opinnäytetyön tilaajana toimii Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Kivijalka – Ground work -hanke. Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian toteuttaman Kivijalka - Ground work -hankkeen yhtenä osa-alueena on nuorten asumisen tuen kehittäminen Jyväskylässä, joka liittyy asunnottomuuden puolittamishankkeeseen. Hankkeen kohderyhmä on asumisen tuen kehittämisessä erilainen kuin muissa tämänhetkisisissä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimenpiteissä Jyväskylässä. (Kivijalka – Ground work -hanke 2020.) Toimeksiantaja toivoi laajempaa selvitystä uuden hyvinvointialueen tarpeesta, joten siksi opinnäytetyö rajattiin Keski-Suomen hyvinvointialueen mukaisesti. Hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää vuodesta 2023 alkaen keskisuomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut. Hyvinvointialueeseen kuuluu 22 Keski-Suomen kuntaa. (Tietoa hyvinvointialueesta n.d.)

Asunnottomuus ilmiönä on merkittävä sekä ajankohtainen myös sosionomin työtä tarkastellessa. Asunnottomuuden piirteet sekä siihen johtavat riskitekijät olisi hyvä tunnistaa jokaisella sosiono-

min työkentällä, jotta myös merkittävässä osassa oleva varhainen tuki ja ennaltaehkäisy toteutuivat varsinaisen asunnottomuustyön lisäksi. Myös sosionomin työhön liittyvä palveluohjaus on olennaisessa roolissa. Lehtonen ja Salonen (2008, 33) ilmentävätkin, että tärkeässä roolissa erityisryhmien kohdalla asumisen tukemisessa on palveluohjauksella annettu tuki. Kun ongelmat ratkotaan ajoissa, estetään niiden kasaantuminen ja ennaltaehkäistään siten tilanteita, jotka lopulta voivat johtaa siihen, että nuori tai minkä tahansa muun ikäinen ihminen joutuu asunnottomaksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla nuorten asunnottomuuden ilmiötä Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta ja tuoda ilmi sitä, mitkä ovat heidän näkemyksensä siitä, kuinka nuorten asunnottomuutta voitaisiin ehkäistä ja vähentää. Opinnäytetyön tavoitteena on myös, että sen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää asumispalveluita kehittäessä Jyväskylässä, tai mahdollisesti myös uudella hyvinvointialueella. Opinnäytetyön aineisto kerättiin laadullisen tutkimuksen avulla haastatteleamalla nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisia Keski-Suomen eri alueilla, joilla oli tutkimuksen kannalta olennaista tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä. Laadullinen haastattelu oli perusteltua valita tutkimukseen, sillä tarkoituksenmukaista oli suosia menetelmää, jossa tutkittavien näkökulmat sekä ääni pääsevät hyvin esille (Eskola & Suoranta 1998). Tutkimuksessa nuorella tarkoitetaan nuorisolain määritelmän mukaan alle 29-vuotiaita (L1285/2016). Tutkimuksessa lähestytään nuorten asunnottomuuden ilmiötä marginalisaation, toimijuuden ja monialaisen tuen käsitteiden kautta.

2 Kuka on asunnoton?

Asunnottomuus liitetään vielä nykypäivänäkin tavalla tai toisella huono-osaisuuteen tai sen kasaantumiseen liittyväksi ilmiöksi. Mielikuvat asunnottomista voivat olla suurimmalla osalla ihmisistä hyvinkin stereotyyppisiä, kuten esimerkiksi mielikuva asunnottomasta kadulla asustelevasta alkoholistista. Hiljalleen kuitenkin esimerkiksi media ja kansalaisaktiivisuus on muokannut näitä vallitsevia mielikuvia, ja asunnottomuus ilmiönä on monimuotoistunut sekä kuva asunnottomuudesta muuttunut. (Lehtonen & Salonen 2008, 14-17.) Asunnottomuuden ilmiö kuitenkin mielletään eri tavoin eri yhteiskunnallisissa olosuhteissa ja sillä voi olla käsitteenä useita eri merkityksiä (Busch-Geertsema, Edgar, O'Sullivan & Pleace 2010, 65). Hassi-Nuorluoto (2000, 156) tähdentää, että asunnottomuus ei ole niinkään tunnistettava ominaisuus, vaan matkalla oloa.

Asunnottomiksi voidaan Suomessa määritellä omaa asuntoa vailla olevat henkilöt, jotka elävät esimerkiksi ulkona, ensisuojuissa, asuntoloissa, asumispalveluyksiköissä tai tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asunnon puutteen vuoksi. Pitkäaikaisasunnottomalla puolestaan tarkoitetaan henkilöä, jolla on asumista olennaisesti vaikeuttava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma, ja jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai sille on pitkittymisen uhka, sillä tavanomaiset asumisratkaisut ovat toimimattomia ja sopivat tukipalvelut puuttuvat. Asunnottomuus voidaan katsoa pitkäaikaiseksi, mikäli se on kestänyt vähintään yhden vuoden tai henkilö on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana toistuvasti asunnottomana. (Asunnottomat 2020 2021, 17.)

2.1 Nuorten asunnottomuus tilastojen valossa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tekemän selvityksen mukaan vuonna 2020 nuorten osuus asunnottomista oli 20 % eli Suomessa oli kyseisenä vuonna 850 alle 25-vuotiasta nuorta asunnottomia. Vuonna 2021 alle 25-vuotiaiden asunnottomien nuorten määrä laski koko maassa, mutta tilastojen mukaan Suomessa on kuitenkin vielä 711 nuorta asunnottomia. Jyväskylässä yksin eläviä asunnottomia alle 25-vuotiaita vuonna 2021 oli 21 ja asunnottomia yhteensä 101 henkilöä. Jos verrataan yksinasuvien alle 25-vuotiaiden asunnottomien määrää muihin suuriin kaupunkeihin viime vuonna, voidaan todeta Jyväskylässä olevan kahdeksanneksi eniten. Vaikka asunnottomuus keskittyykin Suomessa suuriin kaupunkeihin on sitä tilastollisesti havaittavissa myös pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa. Keski-Suomessa alle 25-vuotiaiden yksin asuvien nuorten asunnottomuutta on tilastojen mukaan esimerkiksi Laukaassa 1, Muuramessa puolestaan 2 ja Jämsässä 1. (Asunnottomat 2020 2021 4-6; Asunnottomat 2021 2022, 4-21.)

Asunnottomuuden tilastoja on kuitenkin syytä tarkastella myös kriittisesti. Tilastot koskevat usein vain palvelunkäyttäjiä, jonka vuoksi asunnottomien todellista määrää on hankala määritellä. Tämän vuoksi asunnottomuudesta muodostuu vaikeasti tutkittava ilmiö. (Lehtonen & Salonen 2008, 18.) Nuorten asunnottomuutta tutkiessa ongelmaksi muodostuu tilastojen määrittämä ikäraja, mikä on rajattu 25-vuoteen, vaikka nuorisolain mukaan nuori määritellään alle 29-vuotiaaksi (L1285/2016). Juurinen ja Virtanen-Olejniczak (2008, 146) puolestaan tuovat ilmi, että asuntoa vailla olevia lapsuuden kodissa asuvia alle 25-vuotiaita nuoria ei lasketa tilastollisesti asunnottomiksi. Koivapausvankien kohdalla tilanne on sama (mts. 146). Myös Saari (2015, 156) tuo tilastoinnin ongelmallisuutta julki siten, että esimerkiksi asunnottomille ja mielenterveys- ja päihdeongelmallisille kohdennettujen asumispalveluiden rajat voivat olla hyvin häilyviä. Eroa

kunnittain voi löytyä, mutta joissain kunnissa asunnottomat voivat majoilla esimerkiksi päihdeasuntoloissa, vaikka juurisyy olisi asunnottomuus (mts. 156).

Asunnottomia on paljon sellaisia henkilöitä, jotka eivät ulotu tilastoihin syystä tai toisesta ja kokonaismäärää on haasteellista arvioida (Sunikka, Seppälä & Granfelt 2007, 12). Quilgars (2010, 191) määrittelee, että nuorten asunnottomuus on usein piiloasunnottomuutta, sillä nuoret menevät sohvalta toiselle. Timosen (2011, 79) mukaan Nuorisoasuntoliitto ry:n asuntohakemuksista on selvinnyt, että asunnottomuuden tilastojen virheellisyyttä voi lisätä se, että nuorella voi olla osoite, missä hän ei kuitenkaan asu. Toinen ryhmä muodostuu nuorista, jotka eivät ole löytäneet oikeanlaista palvelua, eikä heillä siksi ole asunnottoman statusta. Nuoret voivat kulkea tavaroidensa kanssa kavereiden sohvalta toiselle yöpyen siellä missä sillä hetkellä mahdollisuus on. Osoite voi olla virallisesti esimerkiksi vanhempien luona tai toisella paikkakunnalla, vaikka nuori ei siellä varsinaisesti asuisikaan tai aikaa viettäisikään. On arveltu, että asunnottomien nuorten määrä olisi jopa kolminkertainen tilastoon verrattuna. (Mts. 79). Ahon, Myllymäen, Sandqvistin ja Strandellin (2021, 42) tekemän kyselytutkimuksen mukaan 42 % kyselyyn vastanneista asunnottomuutta kokeneista nuorista ei ole ollut kirjautuneena väestötietojärjestelmään vailla vakinaista asuntoa olevana.

Nuorten asunnottomuus voi olla lyhytaikaista, eikä tällöin nuorella usein ole muita ongelmia, kuin oman asunnon puuttuminen (Timonen 2011, 79). Ahon ja muiden (2021, 43) tekemän tutkimuksen mukaan kyselyyn vastanneiden nuorten asunnottomuus oli kestänyt keskimäärin yli 4 kuukautta, mediaaniluvulla mitattuna puolestaan 2 kuukautta. Joukossa olikin myös nuoria, joiden asunnottomuus oli kestänyt hyvinkin pitkään, eli vuodesta kahteen vuoteen (mts. 42). Asunnottomuuteen olisikin hyvä saada nopeasti ratkaisu, jotta asunnottomuus ei pitkittyisi ja sen myötä esimerkiksi opinnot, työnhaku tai muut yhteiskunnallista osallisuutta vahvistavat toiminnot häiriintyisi (Timonen 2011, 79-80).

2.2 Asunnottomuuden syyt

Granfelt (2003, 28) määrittelee asumisen osaksi yhteiskunnassa ja maailmassa olemista. Asunnottomuuden voidaan katsoa vaikuttavan elämän jokaiseen osa-alueeseen, eikä siitä voida kertoa vailla yhteyttä muihin elämän osa-alueisiin (mts. 28). Gaetzin (2014, 10) mukaan asunnottomuutta voidaan kuvata erilaisten polkujen kautta ja Tuuteri (2014, 174) kuvaakin polkuja olevan yhtä

monta kuin nuoriakin. Nuorten asunnottomuuteen johtaneita polkuja tarkastellessa voidaan havaita erilaisia kriittisiä siirtymiä. Näitä siirtymiä voivat olla koulutus, kavereiden tai kumppanin perässä muuttaminen, itsenäistyminen lapsuudenkodista tai siirtyminen tuetusta asumismuodosta, kuten lastensuojelulaitoksesta ensimmäiseen omaan kotiin. (Meinema 2010, 14.) Tyypillistä voi olla myös useiden ongelmien kasaantuminen eri elämän osa-alueilla, joka siten voi toimia taustatekijänä asunnottomuudelle (Koegel, Melamid & Burnam 1995, 1647).

Granfelt, Nousiainen, Haahtela, Juhila ja Raitakari (2015, 215) tulkitsevat asunnottomuutta rakenteellisten ja yksilöllisten tekijöiden kautta. Kansainvälisten julkaisuiden, kuten esimerkiksi Gaetzin (2014, 10) mukaan yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden lisäksi voidaan tarkastella myös yhteisöllisiä tekijöitä.

Yksilölliset tekijät

Granfelt ja muut (2015, 216) määrittelevät, että yksilöllisiä tekijöitä voivat olla esimerkiksi lapsuudessa tai nuoruudessa koetut vaikeat kokemukset tai jopa traumaattiset tapahtumat, jotka voivat myöhemmin esiintyä esimerkiksi mielenterveyden haurautena ja päihteiden väärinkäyttönä. Asunnottomuuden taustalla voikin olla esimerkiksi erilaiset mielenterveyden ongelmat, jotka usein saattavat olla diagnosoimattomia tai hoitamattomia (Vagnerova, Csemy & Marek 2014, 144). Myös erilaiset pitkäaikaiset sairaudet tai häiriöt voivat olla yksi asunnottomuuden riskitekijä etenkin hoitamattomana (Busch-Geertsema ym. 2010, 53; Mayock, Parker & Murphy 2014, 120). Edellä mainitut tekijät voivat vaikuttaakin ihmisen kykyyn hoitaa arkipäivän asioita, jotka ovat usein myös asumisen onnistumisen kannalta merkittäviä (Juurinen & Virtanen-Olejniczak 2008, 147).

Sekä suomalaiset, että kansainväliset tutkimukset osoittavat, että nuorten asunnottomuuteen johtaneita tekijöitä olivat useimmiten mielenterveys- ja päihdeongelmat, puutteelliset asumisen taidot ja taitamattomuus taloudenhallinnassa (Josefsson 2007, 96; Mayock ym. 2014, 176). Halosen (2018, 170) tutkimus paljastaa samankaltaisia syitä, kuten vuokratästit ja hädät, jotka ovatkin usein seurausta edellä mainituista tekijöistä. Myös Saari (2015, 144) nostaa esiin, että asunnottomuutta koskevissa asiantuntijakeskusteluissa on korostunut puutteet arjentaidoissa. Mikäli nuori ei esimerkiksi hallitse omaa talouttaan, voi vuokraan tarkoitettu raha mennä muualle kuin vuokranmaksuun. Sen seurauksena voi aiheutua vuokratästejä, velkaa ja pahimmassa tapauksessa

häättö sekä luottotietojen menettäminen (Lehtonen & Salonen 2008, 105; Saari, Eskelinen & Björklund 2020, 154). Aiemmat asumisen häiriöt ja vuokraträstit puolestaan vaikeuttavat uuden asunnon saamista ja altistavat siten asunnottomuudelle (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 36). Juuri- nen ja Virtanen-Olejniczak (2008, 147) kuvaa, että nuori voi myös ajautua kierteeseen, jolloin asunnon menettäminen toistuu useasti.

Myös eläminen eri instituutioissa, kuten lastensuojelulaitoksessa tai vankilassa on tunnistettu olevan yksi asunnottomuuden taustalla mahdollisesti oleva tekijä (Mayock, O'Sullivan & Corr 2010, 4). Lisäksi koulun keskeyttäminen, koulunkäynnin ongelmat tai työttömyys voivat lisätä riskiä joutua asunnottomaksi (Lehtonen & Salonen 2008, 30). Busch-Geertseman, Benjaminsenin, Hras- tin ja Pleacen (2014, 87) julkaisusta selviää, että lähes kaikilla nuorilla asunnottomilla oli kesken jäänyt koulutus. Koulun keskeytys voikin esimerkiksi johtaa siihen, että nuori on taloudellisesti riip- puvainen yhteiskunnan tarjoamista tuista, kuten toimeentulotuesta, sillä palkkatuloja tai oikeutta työmarkkinatukeen ei ole. Tukien avulla eläminen aiheuttaa monelle nuorelle taloudellista niuk- kuutta. Jatkuva sinnittely tiukalla budjetilla voi ajaa nuoren tekemään rikoksia tai velkaantumaan esimerkiksi pikavippien tai erilaisten lainojen vuoksi, jolloin vaikutukset asumiseenkin voivat olla merkittäviä. (Lehtonen & Salonen 2008, 105.)

Yhteisölliset tekijät

Yhteisölliset tekijät voivat nuorilla liittyä esimerkiksi lapsuuden perheen sisäisiin konflikteihin tai vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmiin, joiden johdosta nuori on joutunut lähtemään pois lapsuudenkodistaan (Kostiainen & Laakso 2015, 63). Lähteen ja Mölkäsen (2022, 178) julkai- susta ilmenee, että hankalat perhetilanteet aiheuttivat monella nuorella sen, että lapsuuden ko- dista muutto tapahtui liian varhaisessa vaiheessa. Mikäli näin käy, ei nuorella välttämättä ole itse- näisen elämän edellytyksiä (Lehtonen & Salonen 2008, 108). Yksi merkittävä riskitekijä asunnottomuudelle voi olla myös sosiaalisten verkostojen puute (Mayock ym. 2010, 4). Toiviainen (2019, 81) toteaa, että erilaisissa siirtymissä, kuten itsenäistymisessä sosiaalisten verkostojen rooli nousee usealla nuorella merkittävään asemaan. Jos nuorella ei ole edellytyksiä itsenäiseen asumiseen, eikä lähipiiri ole apuna, voi sen seurauksena tulla ongelmia, jotka puolestaan myöhem- min vaikeuttavat asumista ja toimivat siten riskitekijänä asunnottomuudelle. (Lehtonen & Salonen 2008, 108.)

Osa nuorista voi saada asunnottomuuden riskitekijöitä jo lapsena, sillä asunnottomuus voi olla ylisukupolvista (Tuuteri 2014, 174). Saari ja muut (2020, 76-77) tuovat esiin, että toimeentulotukea lapsuuden perheen aikana saaneilla henkilöillä on kaksinkertainen riski toimeentulotukeen turvautumiseen myös aikuisena. Tätä väitettä tukevat myös useat tutkimukset (ks. Moisio & Kauppinen 2011; Vauhkonen, Kallio & Erola 2017). Ylisukupolvisina ongelmina voidaan pitää myös esimerkiksi päihdeongelmia sekä mielenterveyden häiriöitä, jotka kaikki toimivat riskitekijöinä asunnottomuudelle (Myllyniemi & Gissler 2012, 89).

Rakenteelliset tekijät

Rakenteelliset tekijät voivat olla vaikeuksia saada sopivaa tai kohtuuhintaista asuntoa huonon asuntotarjonnan tai syrjinnän vuoksi (Lehtonen & Salonen 2008, 29-30). Esiin on noussut se, että nuorten asunnottomuuteen vaikuttaa myös rasismi, homofobia sekä transfobia (Quintana, Rosenthal & Krehely 2010, 32). Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on tullut ilmi viime aikoina esimerkiksi sateenkaarivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kohonnut riski joutua asunnottomaksi ja se on todettu olevan ajankohtainen ilmiö myös Suomessa (EU LGBTI Survey II 2020). Lisäksi sosiaalinen, fyysinen ja psyykinen rajoite, kuten esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelma voi olla syynä syrjinnälle asuntomarkkinoilla, joka siten näkyy haasteena saada vuokrattu asunto (Lehtonen & Salonen 2008, 30).

Rakenteellisiin tekijöihin voidaan lukea myös se, että ihmiset eivät saa riittäviä sekä tarvittavia palveluita itselleen, jolloin hoitamaton sairaus tai tarpeellisen ja asianmukaisen tuen puute voivat lisätä riskiä joutua asunnottomaksi. Esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsivä, joka ei tarvitse laitoshoidoa, mutta vankkaa tukea itsenäiseen asumiseen, voi olla suuressa riskissä joutua asunnottomaksi, mikäli tarvittavaa tukea ei ole saatavilla. Myös vankilasta vapautuvat tai nuorisokodista itsenäistyvät nuoret voivat olla alttiita asunnottomuudelle, mikäli tarvittava tuki puuttuu. (Busch-Geertsema ym. 2010, 51-53.)

Pienemmissä kunnissa asuvat nuoret saattavat joutua itsenäistymään haluttua aiemmin ja Tuuva-Hongisto, Pöysä sekä Armila (2016, 97) kuvaavatkin tätä lähtemisen pakoksi julkaisussaan. Pakko syntyy siitä, että pienissä kunnissa tai syrjäseudulla asuvilla nuorilla ei ole tarjolla lähellä koulutusta ja työpaikkojakin voi olla usein niukasti, joten niiden perässä joudutaan muuttamaan. Liian aikainen siirtymä voi toimia riskitekijänä asunnottomuudelle. (Mts. 97).

3 Nuori asunnoton

Nuoren elämä ei välttämättä mene yhteiskunnallisten odotusten mukaan, vaan matkalle voi mah-
tua, jos minkäläistä poikkeamaa (Mäkinen & Halonen 2018, 151). Mikäli nuori joutuu asunnotto-
maksi, on siinä yksi poikkeama, joka ajaa nuoren yhteiskunnan marginaaliin. Asunnottomuus voi
olla esimerkiksi seurausta päihdeongelmasta sekä siihen liittyvistä lieveilmiöistä, jotka asettavat
nuoren marginaaliasemaan, joka siten voi johtaa asunnottomuuteen. Suutarin (2001, 157) mukaan
marginaalissa oleminen voi puolestaan heikentää nuoren toimijuutta merkittävästi, joka voi muu-
tenkin olla melko haurasta. Tämän vuoksi opinnäytetyössä nuorten asunnottomuutta lähestytään
marginalisaation sekä toimijuuden kautta, sillä niillä on merkittävä yhteys nuorten asunnottomuu-
teen ja ne kietoutuvat usein toisiinsa. Jos nuoren toimijuutta tuetaan, voidaan siten mahdollisesti
vaikuttaa myös epäsuotuisaan marginaaliasemaan. Jos toimijuus murentuu, voi nuori ajautua kohti
yhteiskunnan marginaalia.

Opinnäytetyössä käsitellään myös monialaisen tuen käsitettä, koska asunnottomuuden syyt ovat
moninaisia, on myös avuntarve usein monialainen. Kun nuori saa itselleen tarvittavan monialaisen
tuen, voidaan sillä tukea toimijuutta merkittävästi, joka puolestaan voi ehkäistä asunnottomuutta
ja siten vähentää marginaalisuutta. Monialaisen tuen yhteydessä käsitellään myös erityistä tukea,
sillä niiden välinen raja voi olla usein häilyvä.

3.1 Marginaalissa olemisen rajapintaa

Granfeltin (1998, 80) mukaan ”marginalisaation käsite liikkuu pakon ja valinnan välisellä janalla”.
Marginalisaatiossa onkin kyse liikkeestä, jossa liikutaan yhteiskunnallisesta normaaliudesta pois- ja
takaisinpäin osittain sinne ajautuneena tai osittain omasta valinnasta (Helne 2002, 172). Marginali-
saatioon saattaa liittyä syrjäytymisen riski, vaikka se ei aina automaattisesti sitä merkitse. Margi-
nalisaatio voi kuitenkin edetä syrjäytymiseksi esimerkiksi silloin, kun henkilö on valinnut marginaa-
lissa elämisen yhtäaikaaisesti useammilla eri elämän osa-alueilla, jolloin yhteiskunnan keskusta-
palaamista vaikeuttavia ongelmia alkaa esiintyä. (Raunio 2006, 55-57.)

Tutkimuksissa asunnottomuus hahmottuu usein rakenteellisena ongelmana. Asunnottomuuden
kentälle saatetaankin luona marginalisaatioilmiötä, joka liittyy asumisen normaaliuteen, elämän

miellekyyteen ja identiteettiin. (Lehtonen & Salonen 2008, 17.) Myös Suutari (2001, 157) on tekstissään tuonut ilmi marginaaliaseman edellyttävän nuorilta jonkinasteista kuulumista yhteiskunnan muodostamaan valtavirtaan, vaikka kuuluminen on kuitenkin melko haurasta ja osittaista osallisuutta. Jos mietitään esimerkiksi nuorta aikuista, joka asuu vanhempiensa luona omasta tahdosta, voidaan pohtia, onko hän yhteiskunnan marginaalissa, sillä yhteiskunnassamme ei välttämättä pidetä normaalina aikuisen nuoren asumista vanhempiensa luona.

Lehtonen ja Salonen (2008, 105) tuovat esiin näkökulmaa siitä, että joillakin nuorilla ainoana vaihtoehtona voi olla vanhempien luokse asumaan jääminen, joka hiljalleen passivoi. Mikäli nuori ei voi esimerkiksi taloudellisten edellytysten vuoksi itsenäistyä, voi hän joutua pakosta asumaan vielä lapsuuden kodissaan (mts. 16). Ahon ja muiden (2021,36) tekemän julkaisun mukaan vanhempien luona asuvat nuoret kokevatkin aiempaa enemmän painetta muuttaa pois lapsuuden kodista, joka voi olla seurausta Lehtosen ja Salosen (2008, 17) ilmi tuomasta asumisen kentän marginalisaatioilmiöstä. Vastakohtana voi kuitenkin myös nuoria, jotka asuvat lapsuuden kodissaan esimerkiksi turvallisuuden, opiskeluiden tai edullisuuden vuoksi (Kilpeläinen, Kostianen & Laakso 2015, 22). Raitanen (2001, 100) tuokin ilmi, että syy lapsuuden kodissa asumiseen voi olla käytännöllinen. Asuminen lapsuuden kodissa voi olla helppoa, jos ruoka tehdään valmiiksi, pyykit pestään puolesta ja muutoinkin huolto pelaa (mts. 100).

Kuten aiemmista esimerkeistä selvisi, kaikkien nuorten elämä ei mene yhteiskunnallisten odotusten mukaan ja erilaisia poikkeamia voi olla matkan varrella, jolloin nuori voi ajautua yhteiskunnan marginaaliin (Mäkinen & Halonen 2018, 151). Toisaalta nuoruutta itsesäänkin voidaankin pitää siirtymävaiheena, jossa voidaan katsoa olevan tietynlainen marginaaliasema, sillä lapsia ei enää olla, mutta integroituminen yhteiskuntaan ja aikuisuuteen on kesken (Järvinen & Janhukainen 2001, 141). Suutari (2001, 177) kuvaa, että voi olla myös nuoria, joilla on kiinnikkeitä sekä marginaaliin että valtavirtaan, eikä nuori selvästi kuulu kumpaankaan. Marginaalisuus voi olla luonteeltaan väliaikaista ja sen voi liittää esimerkiksi vain yhteen elämänalueella toimimiseen (mts. 177).

Granfelt (1998, 83) tuo ilmi, että marginaalisuus voi olla myös tietoinen valinta, jolloin Jokisen, Huttusen ja Kulmalan mukaan (2004, 13-14) ihminen voi olla omasta halusta marginaalisessa asemassa jollakin elämänalueella ja toisella taas ei. Forsberg (2002, 109) ilmentääkin, että marginaali-

suus ei välttämättä ole aina negatiivinen kokemus. Granfelt (1998, 82) lisää myös, että marginaalisuus ei välttämättä aina edellytä pakkoa tai vastentahtoisuutta, vaan siinä eläminen voi toimia myös näköalapaikkana, joka tarjoaa yhteiskunnan ja elämän tarkasteluun uuden näkökulman.

Poikkeamia lineaariselta elämäkululta

Nuorten yhteiskuntapolitiikassa on otettu askeleita kohti elämänkaaripoliittista näkökulmaa, jossa nuorten elämää tarkastellaan elämäkulun keskeisten siirtymien sekä niihin liittyvien palvelujärjestelmien näkökulmasta. Esiin on kuitenkin nostettu elämänkaaripoliittikkaan liittyviä uhkakuvia esimerkiksi siitä, että nuorten elämäkulkua tarkastellaan lineaaristen normioletusten mukaisesti. Näin ollen pidetään yllä ajatuksia siitä, että nuorten elämäkulku etenee normien mukaisesti, jossa keskeisessä osassa on eri siirtymät. Tämän kaltaisessa ajattelussa ei yksilölliset elämänpolut eivät tule huomioitua. (Cederlöf, Gretscher, Kestilä, Kiilakoski, Kuure, Myllyniemi, Määttä, Paakkunainen, Paju, Suurpää & Vehkalahti 2009, 12-13.) Myös Saari ja muut (2020, 96-97) käsittelevät elämäkaarellista näkökulmaa ja kuvaavatkin sen pitävään sisällään ajatusta siitä, että elämän etenemisen ajatellaan noudattavan ennalta määriteltä biologista ja sosiaalista rakennetta. Jos mietitään siirtymiä nuoruudesta aikuisuuteen, eivät ne todellisuudessa kulje yksioikoisesti tai tiettyssä iässä, vaan ne voivat poiketa toisistaan ja ovat monesta tekijästä sekä elämäntapahtumasta riippuvaisia (mts. 97-98). Arnett (2004, 3) kuvaakin, että nuorten tiet aikuisuuteen ovat yleensä pitkiä.

Nuori voi poiketa lineaaristen normioletusten mukaiselta elämäkululta esimerkiksi siten, että hän ei hakeudu toisen asteen opetukseen tai jättää sen syystä tai toisesta kesken. Näin nuori jää myös marginaaliseen asemaan. Epätavallinen ja valtavirrasta poikkeava tilanne voi aiheuttaa yksilölle ongelmia ja hankaluuksia sekä aiheuttaa leimaantumista ja häpeää (Saari 2020, 98-99). Tai voi olla nuori, jonka itsenäinen asuminen on epäonnistunut ja siten johtanut asunnottomuuteen, joka puolestaan takaisin vanhemmille muuttamiseen. Tällöin elämä ei ole kulkenut lineaaristen normioletusten mukaisesti, vaan erilaisten yksilöllisten polkujen mukaan, jotka haastavatkin esimerkiksi meidän kulttuurista ja institutionalisoitunutta kuvaa nuoruuden normaalista elämäkulusta (Toiviainen 2019, 12).

3.2 Toimijuutta etsimässä

Nuorten omat käsitykset omasta toimijuudesta, sen mahdollisuuksista ja rajoituksista voivat olla hyvinkin erilaisia. Nuorten toimijuuden ytimenä voidaan pitää sitä, että heillä on itsellään valtaa valita ja vaikuttaa omaan elämänsäkuunsa (Juntunen 2019, 49). Toimijuuteen voi kuitenkin vaikuttaa sosiaaliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset sekä materiaaliset seikat. Tämän vuoksi toimijuuden käsitettä voidaan pitää kovin monipuolisena tehden toimijuudesta monimutkaista. Yksilölliseen toimijuuteen on vahvasti yhteydessä myös elämäkokemukset sekä käsitys omien valintojen seurauksista. (Vaattovaara 2015, 39.) Juntusen (2019, 39) väitöskirja tuokin esiin, että nuoret pitivät kokemusta valinnanmahdollisuudesta yhtenä tärkeimpänä tekijänä toimijuuden muotoutumisessa elämänsäkuussa. Kokemus vallasta valita ja vaikuttaa toimii elämänsäkuussa rakentuvan toimijuuden perustana. Toimijuus puolestaan antaa nuorelle voimaa rakentaa omannäköisen elämänsäkulun. (Mts. 49.) Mäkinen (2015, 106) puolestaan lähestyy toimijuutta myös nuoruuden siirtymien institutionaalisten ajoitusten kautta sekä suhteessa toisiin ihmisiin, yhteisöihin sekä ryhmiin.

Juvosen (2015, 13) mukaan nuorten toimijuus määritellään yleensä aikuisuuden kautta. Toimijuuden kannalta se tarkoittaa sitä, että nuoren tulee löytää itsenäinen paikka aikuisten maailmasta irrottautumalla vanhemmista tai muista kasvatuksesta vastanneista. Siirtymävaihe aikuisuuteen ja siihen kytkeytyvä valintojen tekeminen ja vastuun kantaminen omasta elämästä on korostuneen haasteellista esimerkiksi haavoittuvissa oloissa eläville nuorille. Haasteita aikuisuuden siirtymään voi tuoda esimerkiksi sosiaalisen verkoston puute, koulutuksellinen vaje, tunneperäiset ja psyykkiset vaikeudet tai ongelmallinen päihteiden käyttö. Näiden yhteiskunnallisten rakenteiden, resursien tai yksilön ominaisuuksiin liittyvien haasteiden vuoksi siirtymä ei kaikilla suju mutkattomasti. (Mts. 31-39.) Gordon (2005, 115) kuvaa, että nuorten toimijuuden rajoittavina tekijöinä voivat olla ikään sidotut oikeudet sekä velvollisuudet ja kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät, joita Juvonen (2015, 86) täydentää siten, että nuorten toimijuuteen voi liittyä erilaisia odotuksia ja normeja.

Toimijuuden tunnolla on merkitystä sille, miten nuoret suhtautuvat tulevaisuuden siirtymiin (mts. 129). Julkinen keskustelu sekä tutkimuksellinen näkökulma nuorten elämänsäkuuihin kuuluvasta toimijuudesta liittykin usein erilaisiin siirtymiin sekä nivelvaiheisiin (Juntunen 2020, 20.) Eccelstone, Biesta ja Hughes (2010, 2-3) määrittelevät, että siirtymät voivat olla esimerkiksi työelämään

ja itsenäistymiseen liittyviä tai koulutuksellisia siirtymiä. Itsenäistä asumista onkin jopa kuvailtu edellytyksenä sille, että nuori kasvaa aikuiseksi, joka kykenee kypsään toimijuuteen. Nuoren onnistunut itsenäinen asuminen onkin pärjäämistä sekä ennen kaikkea oman toimijuuden vahvistamista. Näin myös nuori voi olla osana normaalia yhteiskuntaa, sillä asumisen voidaan katsoa olevan keskeinen tapa olla osana sitä. Itsenäinen asuminen voi kuitenkin osoittautua vaativammaksi ja tuoda mukanaan omat esteensä, jolloin nuoren oma toimijuus horjuu. (Juvonen 2015, 94-100.) Tämän kaltaisissa tilanteissa merkittävään rooliin nousee kokemus minäpystyvyydestä, joka synnyttää luottamusta itseän erilaisissa elämänkulun vaiheissa ja auttaa selviämään myös haastavammista ja ennakoimattomista elämänkulun tapahtumista (Juntunen 2019, 49).

3.3 Monialaisen tuen tarve

Kuten aiemmassa tekstissä ilmeni, voi asunnoton nuori tarvita monialaista tukea, sillä asunnottomuuteen johtaneet syyt voivat olla moninaisia. Arki voi nuorilla olla usein harjoittelua, sillä kovin pitkää kokemista itsenäisestä asumisesta ei välttämättä ole (Tuuteri 2014, 174). Pääsääntöisesti suurimmalla osalla nuorista itsenäinen vuokra-asuminen sujuu mutkattomasti, sillä lapsuudenkodista on saatu riittävät tiedolliset ja taidolliset itsenäiseen elämään sekä sen vastuisiin ja oikeuksiin. Ongelmatilanteen kohdatessa monella nuorilla on kyky hakea tietoa sekä pyytää tarvittavaa apua, ja moni ottaakin apua mielellään vastaan. Monialainen tuki on kuitenkin keskeisessä roolissa niissä tilanteissa, kun nuoren asuminen uhkaa vaarantua yllättävien tilanteiden tai väärin valintojen seurauksena. Tämän kaltaista tilannetta voi edeltää esimerkiksi vuokratilanteiden tai häiriökäyttäytyminen asunnossa, joka voi kertoa siitä, että nuori ei ole ymmärtänyt itsenäistymisen myötä tulevaa vapautta ja vastuutta, eikä hänellä välttämättä ole itsenäiseen asumiseen vaadittavia taitoja hallussaan. (Timonen 2011, 80-81.)

Ajelehtivan elämäntilanteen vuoksi asunnottoman nuoren voi olla haasteellista osallistua esimerkiksi työhön, opiskeluun, työtoimintaan, terapiaan tai muuhun yhteiskunnan normatiiviseen rakenteeseen. Asunnottoman arki onkin kuormittavaa sekä stressaavaa, mikäli joutuu päivittäin ratkaisemaan arkisia ongelmia esimerkiksi sen suhteen, missä nukkuu seuraavan yön. Tämä hankaloittaa omalta osaltaan merkittävästi nuoren asunnottoman kiinnittymistä yhteiskunnan tukitoimintoihin, joka siten tuo omat haasteensa esimerkiksi nuorten parissa työskenteleville ta- hoille. (Halonen 2018, 176; Kostiainen & Laakso 2015, 81.)

Asunnottoman nuoren arkea kuormittaa usein monet muutkin tekijät. Osa näistä tekijöistä on voinut ajaa nuoren asunnottomaksi, osa puolestaan voi olla seurausta asunnottomuudesta. (Sunikka ym. 2017, 12.) Monialainen ja oikea aikainen tuki voi parhaimmassa tapauksessa toimia asumisen turvaajana, asunnottomuuden ennaltaehkäisijänä sekä estää nuorten syrjäytymisen vahvistaen samalla osallisuutta. Riskit tulisikin tunnistaa mahdollisimman varhain, jotta niihin voitaisiin tarttua nopeasti. Moni nuori tarvitseekin itselleen suunnitelmallista sekä monialaista tukea, jotta itsenäisen asumisen onnistuminen voidaan turvata. (Timonen 2011, 79-81.)

Erityisen tuen tarve

Sosiaalihuoltolaki (2014/1301, 3§) määrittelee, että erityistä tukea tarvitsevilla tarkoitetaan henkilöä, joilla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalvueluita. Esteitä saamiselle ja hakemiselle voi olla henkilön kognitiivinen tai psyykkinen vamma tai sairaus, päihteen ongelmakäyttö tai useampi yhtäaikainen tuen tarve. Syynä erityisen tuen tarpeelle voi olla myös puutteellinen kielitaito yhdistettynä traumaattisiin kokemuksiin. Erityisen tuen tarpeelle ei ole siis ehtona diagnoosi tai vamma, vaan erityisen tuen tarpeen syynä voi olla myös esimerkiksi tilanne, jossa suuri avun tarve aiheuttaa henkilölle uupumista ja vaikeutta päästä tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Säännöksillä on tarkoitus turvata avun ja tuen saanti kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville henkilöille. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017, 26.)

Monialaisen tuen tarve voidaan kuitenkin erotella sosiaalihuoltolain mukaisesta erityisen tuen tarpeesta. Palvelutarpeen arvioinnin erityistä tukea tarvitsevalle henkilölle tekee aina sosiaalityöntekijä. Arvioidessa sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarvetta on aihetta pohtia, tuottaako asiakkaalle oikeanlaisten palveluiden hakeminen vaikeuksia ja onko asiakkaalla todellisia vaikeuksia saada tarvitsemiaan palveluita ilman erityistä tukea. (Hämeen-Anttila 2017, 224.) Mikäli nuori on täysin toimintakykyinen ja ainoana haasteena on esimerkiksi tilapäinen asunnottomuus, ei erityisen tuen tarpeelle ole aihetta. Jos taas on esimerkiksi nuori, jolla on yhtäaikaisia tuen tarpeita, kuten mielenterveysongelma ja asunnottomuus, eikä hän toimintakykynsä vuoksi kykene hakemaan tarvitsemiaan palveluita, on erityisen tuen tarve aiheellista. Asunnottomien joukossa voikin olla monenlaisia ihmisiä. Täysin toimintakykyisiä sekä terveitä henkilöitä, mutta myös niitä, joiden terveys ja toimintakyky on horjunut syystä tai toisesta niin kovasti, että aihetta erityiselle tuelle on. (Kaakinen, Nieminen & Pitkänen 2006, 12).

4 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata 18-29-vuotiaiden nuorten asunnottomuuden ilmiötä Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta. Tavoitteena oli kerätä tutkimusaineisto kymmeneltä nuorten parissa työskentelevältä ammattilaiselta, joilla oli tutkimuksen kannalta olennaista tietoa alle 29-vuotiaiden nuorten asunnottomuuden ilmiöstä. Haasteltavia tavoiteltiin ympäri Keski-Suomen eri kuntia ja kaupunkeja, jotta käsitys ilmiöstä saatiin mahdollisimman laajasti. Opinnäytetyön tavoitteena on myös, että sen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää asumispalveluita kehittäessä Jyväskylässä ja mahdollisesti laajemmin koko Keski-Suomen hyvinvointialueella. Lopputuloksena syntyikin toimeksiantajalle kuvaus siitä, millainen nuorten asunnottomuuden ilmiö on Keski-Suomessa ja miten nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset vähentäisivät ja ehkäisisivät nuorten asunnottomuutta. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää myös muilla työkentillä, sillä ajankohtainen tieto ilmiöstä on tärkeää jokaiselle sosiaalialalla työskentelevälle.

Opinnäytetyössä pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisena nuorten asunnottomuuden ilmiö näyttäytyy nuorten parissa työskentelevien näkökulmasta?
2. Miten nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten mielestä nuorten asunnottomuutta voitaisiin ehkäistä ja vähentää?

Nuorten asunnottomuutta on käsitelty useissa tutkimuksissa, mutta toimeksiantajan toive Keski-Suomen alueelta tuo uutuusarvoa, sillä nuorten asunnottomuuden ilmiötä ei ole tutkittu sillä laajuudella. Lisäksi useat tutkimukset keskittyvät suurimpiin kaupunkeihin, joten opinnäytetyön on tarkoitus tuoda myös ilmi sitä, miten ilmiö esiintyy laajemmalla alueella, eli tässä tapauksessa Keski-Suomen alueella ja siten eri kokoisissa kunnissa sekä kaupungeissa.

5 Toteutus

5.1 Tutkimusmenetelmä ja tiedonhaku

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisen tutkimuksena. Laadullinen tutkimus oli perusteltua valita tutkimuksen päämetodologiaksi, sillä sen avulla nuorten asunnottomuuden ilmiötä pystyttiin ymmärtämään ja kuvaamaan syvemmin nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 59). Tutkimuksessa oli myös tarkoituksenmukaista suosia menetelmää, joissa tutkittavien näkökulmat sekä ääni pääsevät hyvin esille. Tällä tavoin pystyttiin tavoittamaan tutkimukseen osallistuvien ammattilaisten näkökulma, joka on olennaista laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen pyrkimys ei ole tilastolliset yleistyksset, vaan pyrkimys on kuvata tiettyä tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta valitusta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998.)

Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on teorian ja aineiston välinen vuoropuhelu aineistojen hankinnan suunnittelussa, analysoinnissa sekä tulkinnassa siten, että teoria ei kuitenkaan toimi lähtökohtana vaan apuvälineenä eri vaiheille (Puusa & Juuti 2020). Tätä periaatetta hyödynnettiin myös tässä opinnäytetyössä. Tuomi ja Sarajärvi (2018) tähdentävät, että teoreettista viitekehystä voidaan pitää välttämättömänä laadullisessa tutkimuksessa, kun taas Eskola ja Suoranta (1998) toteavat sen toimivan myös tutkimuksen ajatuspohjana. Hyvä tutkimus lähteekin teoriasta ja palaa siihen uudelleen (mt).

Tiedonhaku

Tiedonhankinnassa käytettiin systemaattisen tiedonhaun periaatteita ja se aloitettiin tekemällä miellekartta, johon poimittiin ja määriteltiin keskeiset käsitteet. Valituille käsitteille etsittiin myös synonyymeja, rinnakkaiskäsitteitä sekä englanninkielisiä käännöksiä. Sen jälkeen suoritettiin tietoperustan tiedonhaku tietokannoista, joita olivat Finna, Julkari, ProQuest, Eric, ProQuest Ebook Central, Sage Journal Premium, Researcgate sekä Valto. Tiedonhaussa käytettiin suomen- ja englanninkielisiä hakusanoja ja hakulausekkeita, joita olivat esimerkiksi *homeless* AND youth, nuor* AND toimijuus, youth AND agency **, *erityinen tuki ja marginalisaatio*. Hakusanoja ja lausekkeita arvioitiin ja tarpeen mukaan muokattiin. Hakusanojen ja lausekkeiden kohdalla arvioitiin yksilöllisesti, kuinka vanhaa tieto voi olla. Esimerkiksi asunnottomuuden tilastoja tutkaillessa, oli julkaisun

oltava uusimpia, jotta tieto oli ajankohtaista. Tiedonhaku tehtiin myös eri kirjastojen sekä äänikirjapalveluiden sivuilta. Lisäksi etsittiin luotettavia sivustoja kuten Nuorisotutkimussäätiön, Asumis- ja rahoittamiskeskuksen ja kansainvälisten asunnottomuuden parissa työskentelevien järjestöjen verkkosivuja sekä niiden sisältämiä julkaisuja. Tiedonhaun jälkeen lähteisiin syvennyttiin ja niitä tarkasteltiin kriittisesti etenkin siltä kannalta, että sisäisivätkö ne relevanttia, luotettavaa sekä ajankohtaista tietoa juuri tämän tutkimuksen kannalta.

5.2 Kohderyhmä ja aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin tarkasti harkituilta ja tarkoitukseen sopivalta kohderyhmältä, eli nuorten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeään rooliin nousee se, että aineisto kerätään henkilöiltä, jotka tietävät mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä tai henkilöiltä, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Puusan ja Juutin (2020) mukaan tällöin voidaankin puhua tarkoituksenmukaisesta, harkinnanvaraisesta näytteestä. Aineiston keruuta ohjasi myös tutkimuksen teoreettinen viitekehys (Eskola & Suoranta 1998).

Merkitykselliseen rooliin haastateltavien valinnassa nousi se, että heillä oli oman työnsä kautta tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä. Tavoitteena oli saada haastateltavia mahdollisimman monipuolisesti sosiaalialan eri työkentiltä sekä Keski-Suomen alueelta. Haastateltavia etsiessä tutkija laati listan siitä, missä kaikissa työtehtävissä nuorten asunnottomuuden ilmiön kanssa voidaan työskennellä. Haastateltavien hankkiminen vaatiikin huolellista taustatyötä, kun heitä alettiin Keski-Suomen alueelta kartoittamaan. Mukaan valitut kunnat ja kaupungit määräytyvät siten, että ne valittiin maantieteellisesti mahdollisimman monipuolisesti pitkin Keski-Suomea. Tärkeää oli myös se, että mukana on pienempiäkin kuntia, jotta käsitys nuorten asunnottomuuden ilmiöstä saatiin kerättyä mahdollisimman laajasti.

Haastateltavien valinnassa oli tärkeää ottaa huomioon objektiivisuus. Siksi tutkija ei hyödyntänyt omia olemassa olevia henkilökohtaisia verkostojaan, joiden kautta haastateltavia olisi voinut tavoittaa. Objektiivisuutta voidaan tarkastella kriittisesti myös haastateltavien valinnassa siltä kannalta, että tutkija otti huomioon toimeksiantajan tekemät aiemmat selvitykset, jotta päällekkäistä työtä toimeksiantajan kanssa ei synny. Toimeksiantaja ei kuitenkaan muuten rajoittanut sitä, ketä haastateltaviksi valikoitui.

Kun haastateltavia alettiin tavoittelemaan, tapahtui yhteydenotto puhelimitse. Lisäksi haastateltavia tavoiteltiin Keski-Suomen etsivien nuorisotyöntekijöiden sähköpostilistan kautta. Haastateltavia etsiessä tutkija törmäsi siihen ongelmaan, että pienemmiltä paikkakunnilta oli vaikeampi saada haastateltavia. Nuorten asunnottomuutta ei juurikaan näillä tunnistettu ajankohtaiseksi ilmiöksi, jonka vuoksi myös haastatteluista kieltäydyttiin. Tämä vaati tutkijalta joustavuutta ja kykyä muuttaa suunnitelmia, jonka oli aiemmin haastateltavien etsinnästä alueellisesti laatinut. Tutkimukseen tämä ei kuitenkaan vaikuttanut, mutta lisäsi tutkijan työmäärää haastateltavien etsinnässä.

Kun haastateltavia alkoi löytymään ja heille oli kerrottu riittävä tieto tutkimuksesta, sovittiin haastatteluiden ajankohdat. Sen jälkeen osallistujille välitettiin haastattelukutsut sekä tarvittavat suostumuslomakkeet haastattelua varten, jotka sisälsivät vielä lisää informaatiota esimerkiksi haastattelun sisällöstä ja tutkimuseettisistä seikoista (ks. liite 1). Varsinaiset haastattelut tapahtuivat kevään 2022 aikana ja ne pidettiin Covid-19-tilanteen vuoksi etänä Teams-sovelluksen välityksellä.

Haastatteluihin osallistui 11 nuorten parissa työskentelevää ammattilaista, jotka työskentelivät sosiaalialan eri kentiltä, sekä maantieteellisesti pitkin Keski-Suomea. Mukana oli esimerkiksi asumisohjaajia, etsiviä nuorisotyöntekijöitä sekä työpajaohjaaja. Useampi haastateltava oli työskennellyt, tai työskenteli tällä hetkellä useamman kunnan tai kaupungin alueella, joten heillä oli käsitystä ilmiöstä myös laajemmalta alueelta. Mukana oli myös yksi työpari, jotka osallistuivat haastatteluun samanaikaisesti. Haastattelutilanteessa tutkija otti huomioon luottamuksen, joka onkin Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan yksi tutkimushaastattelun avainkysymyksistä. Tutkija pyrki olemaan myös osa sosiaalista vuorovaikutusprosessia.

Tutkimukseen osallistuvien määrää on kuitenkin syytä tarkastella kriittisesti, vaikka haastatteluihin osallistui yli tavoitemäärän tutkittavia. Tutkimukseen osallistui haastateltavia yhteensä kymmenen eri kunnan alueelta, sillä muutama haastateltavan työskentelyalueena oli useampi kunta. Muutama haastateltava taas työskenteli samalla alueella. Mikäli verrataan tätä Keski-Suomen hyvinvointialueen kuntien kokonaismäärään, voidaan otoksen katsoa olevan hieman alle 50 % (Tietoa hyvinvointialueesta n.d). Lisäarvoa otannalle toi se, että useampi haastateltava oli työskennellyt nykyisen alueen lisäksi muidenkin kuntien alueella.

Tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida pitää yleistettävänä. Aineiston määrän riittävyyttä voidaan arvioida saturaatiolla, eli aineiston kylläntymisellä. Aineiston määrän riittävyydessä on kuitenkin otettava huomioon myös tutkimusongelma sekä näkökulma, ja riittävä määrä onkin aina tapauskohtainen. (Eskola & Suoranta 1998). Tässä tutkimuksessa ei saavutettu aineiston saturaatiopistettä, vaikkakin aineisto tarjosi kattavat vastaukset tutkimuskysymyksiin juuri nuorten parissa työskentelevien näkökulmasta.

Aineiston keruu

Aineisto kerättiin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun avulla. Laadullisen tutkimuksen yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä onkin haastattelu (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Teemahaastattelut etenivät etukäteen valittujen teemojen sekä tarkentavien kysymysten varassa. Tarvittaessa tarkennettiin tai syvennettiin kysymyksiä perustuen haastateltavien vastauksiin. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 87-88) kuitenkin muistuttavat, että teemahaastattelussa ei voi kysyä mitä tahansa, vaan siinä on pyrkimyksenä löytää tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastattelun avulla haastateltaville mahdollistettiin yksilöllisten tulkintojen esittäminen (Eskola & Suoranta 1998).

Teemahaastattelurungon sisältö pohdittiin huolellisesti läpi, jotta keskustelu kohdistuisi juuri oikeisiin ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisiin asioihin, jotta tietoa saataisiin mahdollisimman paljon ja monipuolisesti käsiteltävästä ilmiöstä (ks. liite 2). Puusa ja Juuti (2020) tähdentävätkin, että yksi tutkimusprosessin tärkeimmistä vaiheista on teemojen huolellinen suunnittelu. Haastattelukunkoa tarkasteltiin kriittisesti esimerkiksi tulkintavirheiden ja reaktiivisuuskysymysten näkökulmasta. Tämän johdosta haastattelurungon muotoilussa kiinnitettiin huomiota sen selkeyteen, aseteluun sekä siihen, että tutkija ei johdattele liikaa haastateltavaa. (Mt.) Kysymykset muotoiltiin siten, että ne ohjasivat haastateltavaa esimerkiksi pohtimaan ja kuvailemaan omia kokemuksiaan sekä havaintojaan käsiteltävästä teemasta (ks. liite 2). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna yhtä työparia lukuun ottamatta ja ne pidettiin Teams-sovelluksen välityksellä kevään 2022 aikana. Haastattelut tallennettiin nauhoittamalla ne.

Haastattelun etuna voidaan pitää ennen kaikkea sen joustavuutta, sillä haastattelijalla on tarvittaessa esimerkiksi mahdollisuus esittää kysymys uudelleen tai tarkentaa sitä. Haastattelussa nouseekin tärkeäksi seikaksi saada mahdollisimman paljon tietoa valitusta aiheesta. Yhdeksi tärkeäksi

haastattelun eduksi nousee myös se, että haastatteluun voidaan valita henkilöt, jolla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85-86.) Näiden tekijöiden vuoksi oli perusteltua käyttää haastattelua tämän opinnäytetyön tutkimusaineiston keräämisessä.

5.3 Aineiston analyysi

Analyysivaihe aloitettiin litteroimalla koko aineisto, eli kirjoittamalla se puhtaaksi. Aineisto litteroitiin välittömästi haastatteluiden jälkeen, joka onkin Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 135) mukaan suositeltavaa. Jokainen haastattelu litteroitiin sanatarkasti, jättäen kuitenkin pois täytesanat, tauot sekä äännähdykset, jotka eivät olleet aineiston kannalta olennaisia. Litteroinnissa käytettiin fonttikokoa 12 sekä riviväliä 1,5 ja aineistoa kertyi yhteensä 48 sivua. Litteroituun aineistoon merkattiin T kuvaamaan tutkijaa ja H haastateltavaa. Jokainen haastattelu tunnistenumeroitiin käyttämällä tunnisteita H1, H2, H3 ja niin edelleen. Litteroinnin jälkeen aineisto luettiin useaan kertaan läpi.

Kun aineistoon oli perehdytty lukemalla se huolellisesti, aloitettiin teemoittelu. Aluksi aineisto tuotiin taulukoihin eri mittaisissa katkelmissa. Tunnistetiedoiksi lisättiin K kirjaimet kuvaamaan sekä kertojaa, että katkelmaa. Sen jälkeen alettiin tekstimassasta etsimään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita. Kun teemoja alettiin muodostamaan, käytetään apuna värikoodausta. Lopputuloksena syntyi pääteemoja, alateemoja sekä tarkennuksia (ks. taulukko 1). Systemaattisen ja järjestelmällisen teemoittelun avulla aineistoa saatiin pilkottua, järjesteltyä sekä koottua uudelleen eri teemojen mukaisesti.

Teemoittelun voidaan katsoa olevan luonteva etenemistapa teemahaastatteluaineiston analysointiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teemoittelun avulla voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä sekä ilmenemistä, ja onnistuakseen se vaatii teorian ja empirian vuorovaikutusta (Eskola & Suoranta 1998). Teemoittelua ohjasi teoriaperusta sekä opinnäytetyön tutkimuskysymykset. Pääteemoiksi muodostuivat yksilölliset, yhteisölliset sekä rakenteelliset tekijät (ks. taulukko 1). Laadullisen aineiston analyysin avulla aineistoon voidaankin luoda selkeyttä ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Pyrkimyksenä oli tiivistää aineisto, jotta informaatioarvo pystyttiin kasvattamaan luomalla aineistosta selkeä ja tutkimuksen kannalta mielekäs. (Eskola & Suoranta 1998.)

Seuraavaksi aineistosta alettiin tekemään tulkintoja, jota Eskola ja Suoranta (1998) kuvaakin laadullisen tutkimuksen haastavimmaksi vaiheeksi, sillä siihen ei ole olemassa muodollista ohjeistusta. Tulkintojen hedelmällisyys ja osuvuus on lopulta riippuvainen tutkijan tieteellisestä mielikuvituksesta. Tässä vaiheessa teoria toimi välineenä, jonka avulla aineistosta pystyttiin tekemään tulkintoja ja esittämään niitä tieteellisessä muodossa. Raportointi voidaan pitää teorian ja empirian välisenä vuoropuheluna. (Mt.)

Alkuperäinen aineisto	Pääteema	Alateema	Tarkennus
K5K20: Veikkaisin, että prosentuaalisesti nuorilla asunnottomilla päihteet osallisina elämässä.	Yksilölliset tekijät	Päihdeongelma	Päihteiden käytön lieveilmiöt ja vaikutus asumiseen
K1K11: No varmaan ne alkuperäiset syyt lähtee lapsuuden perheestä aika monen kohdalla, että siellä on jo jotain mallia sille asialle olemassa. Sukupolvien ketju , joka siellä mahdollisesti toistuu.	Yhteisölliset tekijät	Lapsuuden perheen olosuhteet	Ylisukupolvisuus
K4K11: Ajattelen sen niin, että jos mennään sinne ehkäiseviin tekijöihin , niin se vaatisi varhaista tukea perheisiin.	Rakenteelliset tekijät	Ennaltaehkäisy	Varhainen tuki perheisiin

Kuvio 1: Esimerkkejä laadullisen analyysin teemoittelusta.

6 Tulokset

Aineistosta tuli ilmi, että asunnoton saatetaan mieltää yhtä tänäkin päivänä stereotyyppisesti esimerkiksi vanhemmaksi mieheksi, joka viettää yönsä kadulla tai sillan alla. Yksi haastateltavista toi esiin näkökulmaa siitä, että asunnottomilla on vieläkin tietynlainen leima maassamme. Siksi onkin tärkeää aineiston avulla tuoda esille asunnottomuuden ilmiön monimuotoisuutta ja sitä, että ilmiö on todellinen myös nuorten keskuudessa. Maassamme voi olla nuoria, joilla voi olla kiinnikkeitä yhteiskunnan valtavirtaan sekä myös marginaaliin, eli asunnottomuuteen, kuten myös Suutari (2001, 177) kuvaa.

Seuraavissa luvuissa opinnäytetyön tulokset esitetään analysointivaiheessa nostettujen teemojen eli yksilöllisten, yhteisöllisten ja rakenteellisten tekijöiden mukaisesti peilaten niitä opinnäytetyön tietoperustaan. Samalla tuloksilla vastataan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Aineistosta on valittu myös tarkkaan harkittuja sitaatteja kuvaamaan nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkemyksiä nuorten asunnottomuuden ilmiöstä.

6.1 Yksilölliset tekijät

Asunnottoman nuoren elämää kuvattiin kaoottiseksi, turvattomaksi ja eräänlaiseksi leijumiseksi, jossa ongelmat olivat päässeet pitkälle ja kasaantuneet useammalla elämän osa-alueella. Kasaantuneet ongelmat voivatkin lisätä riskiä joutua asunnottomaksi. Yksi haastateltavista kuvasi nuorten asunnottomuutta kokonaisvaltaiseksi ongelmaksi, joka voi olla seurausta yksilöllisten tekijöiden lisäksi myös yhteisöllisistä sekä rakenteellisista tekijöistä.

Siinä on kasaantuneet asiat ja monen tekijän summat, mikä vaikuttaa siihen asumiseen. Se harvoin on yksistään se, että ongelmat alkais pelkästään asumisesta vaan ne on jo alkanut jostain muusta syystä. (K3K16)

Merkittävinä tekijöinä marginalisaatiota tarkastellessa nousi jokaisen haastateltavan kohdalla nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat, jotka siten saattavat ajaa nuoren marginaaliasemaan. Mielenterveys- ja päihdeongelmia voidaankin tarkastella yksilöllisinä tekijöinä, jotka toimivat riskitekijöinä nuorten asunnottomuudelle haastaen esimerkiksi itsenäisen asumisen onnistumista (Lehtonen & Salonen 2018, 30-31).

Haastateltavien mukaan mielenterveys- ja päihdeongelmien vaikutus asumiseen on moninainen, sillä ne voivat alentaa nuoren toimintakykyä, jolloin esimerkiksi omasta asunnosta huolehtiminen voi olla haasteellista tai lähes mahdotonta. Näin myös nuoren toimijuus voi horjua merkittävästi. Aineistosta tuli ilmi, että mielenterveys- ja päihdeongelmat tuovat usein mukanaan erilaisia lieveilmiöitä kuten elämän-, arjen- ja taloudenhallinnan haasteita, jonka seurauksena voi olla velkaantuminen, vuokratästit, luottotietojen menettäminen ja jopa asunnottomaksi joutuminen. Muutama haastateltava toi esiin, että päihteiden käyttöä saatetaan alkaa rahoittamaan erinäisillä rikoksilla, joka pahimmassa tapauksessa voi johtaa vankilatuomioon. Riskitekijäksi nousi useamman kerran myös rahapeliriippuvuus. Yksi haastateltava kuvasikin, että siitä aiheutuvien talousongelmien vuoksi nuori voi esimerkiksi joutua hädetyksi kodistaan. Järvinen-Tassopouloksen (2022) mukaan nuoret ovatkin haavoittuvaisempia pelaamisen aiheuttamille ongelmille.

Myös asunnon kunnossapidossa voi esiintyä haasteita, eikä häiriökäyttäytyminen asunnossa ole välttämättä epänormaalia, josta seurauksena onkin toistuvat varoitukset ja lopulta häätö. Päihteiden käytön vaikutusta asumiseen kuvasi useampi haastateltava siten, että päihteiden käyttö eskaloituu usein niin, että asumiseen liittyvät asiat ovat toissijaisia. Samplen ja Fergusonin (2020, 593) mukaan, silloin kykyä asunnon kunnossapitoon tai uuden asunnon hankkimiseen ei välttämättä ole. Tällaista tilannetta useampi haastateltava kuvasi eräänlaiseksi kierteeksi, jonka katkaiseminen voi olla haastavaa. Nuorten päihteiden käyttöön liittyväksi erityispiirteeksi hahmottui aineistosta myös se, että nuoret saattavat aloittaa päihteiden käytön hyvin varhaisessa vaiheessa ja usein se saatetaan aloittaa vahvoilla huumeaineilla.

Aineistosta nousi useaan kertaan esille myös neuropsykiatriset häiriöt, jotka saattavat olla diagnosoimattomia ja hoitamattomia, jonka vuoksi niitä on voitu alkaa itsehoitamaan esimerkiksi päihteiden käytöllä. Käypä hoito -suositus (2019) tuo ilmi, että esimerkiksi hoitamaton ADHD voi vaikuttaa opintoihin, työllistymiseen sekä suurentaa päihteiden käytön ja psykiatristen häiriöiden riskiä. Diagnosoimattomat ja hoitamattomat neuropsykiatriset häiriöt voivat siis siten heijastaa myös asumisen onnistumiseen merkittävästi. Aiemmissa asunnottomuuden julkaisuissa ei ole kuitenkaan eroteltu, että juuri neuropsykiatriset häiriöt voisivat olla asunnottomuuden riskitekijä.

Monilla päihteiden käyttö lähtee itse lääkitsemisestä. Päihteet voi olla syy kämpän menetykseen, mutta se mikä on johtanut päihteisiin, on monesti hoitamaton sairaus, mielenterveyden sairaus tai muu diagnosoimaton. (K5K16)

Vaikka aiemmassa tekstissä kuvattiin vuokrarästien, häätöjen, luottotietojen menetysten sekä asumisen häiriöiden olevan seurausta mielenterveys- tai päihdeongelmista, on hyvä ottaa huomioon, että syitä niille voi olla myös muita. Lähes jokainen haastateltava kuvasi nuorilla olevan puutteellisia elämän-, talouden- ja arjenhallintataitoja, jotka heijastavat myös asumiseen. Tämä voi näkyä esimerkiksi taitamattomuutena hoitaa omaa asuntoa tai hankaluutena hahmottaa itsenäisen asumisen tuomaa vastuuta.

Onhan niitäkin, jotka on saanut asunnon, mennyt opiskelemaan, ottanut opintolainaa niin paljon kun mahdollista ja hassannut rahansa. Sitten on ne vuokrat maksamatta. Sen lisäksi on puhtaasti haaste hoitaa omaa taloutta. Ei ole kykyä eikä taitoja. (K9K16)

Aineiston perusteella nuorille myös rahankäyttö voi olla haasteellista eikä raha ei välttämättä mene aina sinne, minne kuuluisi. Niukoilla tuilla eläminen esimerkiksi koulun keskeyttämisen vuoksi voi aiheuttaa sitä, että rahan riittäminen erinäisiin asumismenoihin voi olla hankalaa, mikäli sen käyttöä ei hallitse vielä täysin. Tämä voi ajaa nuoren kierteeseen, jonka seurauksena luottotiedot voivat mennä. Saari ja muut (2020, 154) tuovat esiin näkökulman siitä, että luottotietojen menettäminen vaikeuttaa taloudellista tilannetta entisestään, vaikka toisaalta siihen saatetaan suhtautua hyvin välinpitämättömästi.

Lähes jokainen haastateltava nosti koulun keskeyttämisen ja työttömyyden tekijöiksi, jotka voivat vaikuttaa nuorilla asumiseen esimerkiksi taloudellisten tekijöiden kautta. Työtä ja koulutusta jäsennettiin haastatteluissa myös olennaisina siirtymävaiheina. Lehtosen ja Salosen (2008, 3) mukaan epäonnistuneiden siirtymävaiheiden tuloksena nuori voikin ajautua asunnottomaksi. Yksi haastateltava kuvasi asunnottomuutta siten, että silloin harvoin nuori käy myöskään koulussa tai työssä. Tämä tulee esiin myös muista julkaisuisuista niin, että nuoren asunnottomuus hankaloittaa osallistumista työhön tai koulutukseen (Quilgars, Johnsen & Pleace 2008, 36). Tällaisissa tilanteissa nuori on marginaalissa useammalla elämän osa-alueella, jolloin marginalisaatio voi edetä syrjäytymiseen (Raunio 2006, 55). Josefsson (2007, 68-87) puolestaan tuo ilmi näkökulman siihen, että asunnoton nuori, jolla ei ole työkokemusta eikä koulutusta, on heikossa asemassa työmarkkinoilla. Muutama haastateltava kuvasi, että asunnoton nuori on yhteiskunnan ulkopuolella tipahtaneena monelta osa-alueelta, jolloin voidaan Josefssonin (2007, 97) mukaan puhua yhteiskunnan reunamilla elävästä marginaalijoukosta.

6.2 Yhteisölliset tekijät

Jokainen haastateltavista kuvasi, että nuorten asunnottomien yleisin majapaikka on kavereiden luona, jolloin kaverit toimivat merkittävänä toimijuuden tukijana asunnottomalle nuorelle. Puolet haastateltavista toivat esiin myös vanhempien luona majailun. Ongelmaksi vanhempien luona majailussa saattaa kuitenkin muodostua nuoren päihteiden käyttö, sillä vanhemmat eivät välttämättä majoita päihtynyttä nuorta. Myös muut sukulaiset, kuten isovanhemmat nousivat muutaman haastateltavan kertomuksesta esiin. Kostiaisen ja Laakson (2015, 42) tutkimuksesta selviää, että lähes kaikki nuorista vastaajista majoittuivat asunnottomuusjakson aikana ystävien ja sukulaisten luona. Nuoren asunnottoman elämä voikin olla haahuilua paikasta toiseen sen mukaan kenen sohvalle pääsee ensi yönä. Yksi haastateltava kuvaili tällaista elämää raskaaksi, kun voimavarat menevät päivä kerrallaan selviytymiseen, eikä tiedä missä tulee seuraavan yönä viettämään. Myös Grafelt (2003, 39) kuvaa toisten nurkissa majailun olevan henkisesti raskasta. Nämä tekijät vaikuttavat nuoren toimijuuteen merkittävästi.

Lapsuuden perheen olosuhteet nousivat useassa haastattelussa esiin, kun haastattelevat pohtivat esimerkiksi sitä, millainen elämäntilanne nuorella on voinut olla ennen asunnottomuuden alkamista tai mitkä tekijät nuorten asunnottomuuden taustalla voivat olla. Haastateltavat kuvasivat, että tilanne lapsuuden perheessä voi olla turvaton tai tulehtunut, jonka seurauksena nuori on joutunut muuttamaan kotoaan. Vanhemmilla on voinut olla myös mielenterveys- ja päihdeongelmaa, työttömyyttä tai hankaluutta elämänhallinnassa, jolloin nuori ei ole esimerkiksi saanut lapsuuden kodista oppia hoitaa asioita tai normaalin arjen mallia. Näitä tekijöitä muutamat haastateltavat kuvasivat sukupolvien ketjuksi, josta voidaankin puhua ylisukupolvisena. Yksi haastateltava toi ilmi myös huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden näkökulman, kun taas Myllyniemi (2015, 18) puolestaan tuo esiin, että myös arvot ja elämäntavat voivat samalla tavalla periytyä vanhemmilta lapsille.

Ei oo ollut semmoista suunnan näyttäjää aikuiseen elämään, miten normaalia aikuisen ihmisen elämää eletään. Se on aina riskitekijä sille, että ajautuu sinne ulkopuolisuuteen kaikella tavalla ja sitten mahdollisesti myös asunnottomuuteen asti. Se on aika radikaali ilmiö sitten jo. (K10K9)

Lapsuuden perheen olosuhteet, jotka eivät tue lapsen normaalia kasvua ja kehitystä ovat usein myös tekijöinä sille, miksi perhe on ajautunut lastensuojelun asiakkaaksi tai nuori jopa sijaishuoltoon saakka (Heino, Hyry, Ikkäheimo, Kuronen & Rajala 2016, 67-70). Toki esimerkiksi sijoituksen

syynä voi olla nuoren omaa terveyttä vaarantava käyttäytyminen, mutta juurisyyt voivat olla lapsuuden perheen olosuhteissa. Yli puolet haastateltavista toivat ilmi lastensuojelutaustan olevan nuorten asunnottomuuden taustalla oleva riskitekijä ja tätä tulosta tukee myös Josefssonin (2007, 90) tutkimus, jossa asunnottomista nuorista 60 % oli ollut lastensuojelun asiakkaana.

Tukiverkoston puute nousi aineistosta esiin nuoren toimijuutta murentavana tekijänä ja se tuleekin ilmi myös Busch-Geertseman (2010, 20) ja muiden julkaisussa yhtenä asunnottomuuden riskitekijänä. Haastateltavat kuvasivat, että mikäli nuorella ei ollut kavereita tai sukulaisia, jonka luokse mennä yöksi, saattoi osoite olla rappukäytävä, selviämisasema tai ensisuoja. Pienemmillä paikkakunnalla puolestaan piirien kuvattiin olevan pienempiä ja vanhempien asuvan usein lähellä, jolloin väliaikainen yöpaikka löytyisi varmemmin, mikäli nuoren tilanne sitä vaatisi. Pienemmistä kunnista tulevat haastateltavat kuvasivat myös lapsuuden kodista irrottautumisen olevan osalle nuorista hyvinkin haastavaa. Kilpeläinen ja muut (2015, 22) tuovat ilmi, että lapsuuden kodissa saatetaan asua taloudellisten tekijöiden vuoksi, kun taas Raitanen (2001, 100) nostaa esiin, että syitä voi olla myös käytännöllisyys sekä helppous. Samat syyt nousivat myös aineistosta esille. Tämä puolestaan voi toimia nuorten toimijuutta murentavana tekijänä, joka voi vaikuttaa esimerkiksi sosiaalisissa suhteissa toimimiseen ja käsitykseen pystyvyydestä asua itsenäisesti.

Tukiverkostot nousevat merkittävään rooliin erilaisissa siirtymävaiheissa, jossa moni nuori voi kaivata apua sekä tukea. Myös Saaren (2020, 145) mukaan nuorta voi kannatella ja tukea siirtymissä turvalliset sekä tasapainoiset suhteet aikuisiin. Kostiainen ja Laakso (2015, 83) puolestaan nostavat esiin näkökulman siitä, että nuoret eivät aina välttämättä voi tukeutua lähipiirin apuun, sillä heidän resurssinsa auttaa voivat olla rajalliset. Tällaista asiaa aineistosta ei ollut löydettävissä. Tilannetta kuvattiin siten, että jos nuoren oma lähipiiri ei toimi tukiverkostonä, voi apua olla kovin haastava hakea muualta. Tämä eroaa Timosen (2011, 81) näkemyksestä, jonka mukaan nuorilla on kykyä hakea tietoa ja pyytää tarvittavaa apua.

Kaikilla ei ole sitä ihmistä siinä, joka auttaisi. Sekin on ollut karua huomata, että kaikilla ei vanhemmat auta. Sitten ollaan aika yksin. Ethän sää välttämättä tiedä edes, mistä sää hakisit apua. (K7K43)

Myös erilaiset vaikeudet sosiaalisissa suhteissa, kuten esimerkiksi parisuhteen loppuminen voi olla syy asunnottomaksi joutumiselle. Kostiaisen ja Laakson (2015, 79) julkaisusta ilmeneekin, että parisuhteen päättyminen voi olla syy nuoren asunnottomuudelle. Havaittavissa oli myös, että nuoren

toimijuutta saattaa murentaa kaveripiiri, mikäli yhteisenä tekijänä vahvasti on esimerkiksi päihteiden käyttö, joka siten ajaa nuorta myös marginaaliin.

6.3 Rakenteelliset tekijät

Merkittävänä rakenteellisena tekijänä marginaalisuudelle nousi aineistosta piiloasunnottomuus, joka ilmeni useassa haastattelussa. Viheliäisen ongelman nuorten asunnottomuuden ilmiöstä tekee se, että tilastot eivät usein vastaa todenmukaista kuvaa nuorten asunnottomien määrästä. Nuorten asunnottomuus on kuitenkin yhä enemmän kasvava ilmiö ja asunnottomien nuorien määrä on suurempi, kuin mitä tilastot osoittavat. Tätä väitettä tukevat myös aiemmat tutkimukset ja julkaisut (ks. Lehtonen & Salonen 2008; Aho ym. 2021). Eroja on kuitenkin havaittavissa aluekohtaisesti, sillä tutkimustuloksista voidaan päätellä asunnottomien nuorten määrän olevan isompi suuremmissa kaupungeissa ja kunnissa kuten Jyväskylässä, Jämsässä sekä Laukaassa. Se on todettavissa myös Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen laatiman *Asunnottomat 2021 (2022, 20-21)* tilastosta.

Keski-Suomen pienemmissä kunnissa asunnottomuuden ilmiötä ei tunnistettu juurikaan ajankohitaiseksi, vaan useampi haastateltava kuvasi ilmiötä satunnaisesti esiintyväksi. Syynä tähän nousi esimerkiksi se, että pienemmissä kunnissa asuntotarjonta on hyvä ja asunnon sekä avun sen hankkimiseen saa helposti, mikäli nuori itse niin haluaa. Tosin esiin nousi myös isompien kaupunkien tämänhetkinen hyvä vuokra-asuntotilanne. Muutamit haastateltavat toivat esiin myös näkökulman siitä, että pienempien paikkakuntien asunnottomat nuoret saattavat oleilla esimerkiksi Jyväskylässä, jolloin asunnottomuus ei kyseisessä kunnassa näy, vaan ilmiö siirtyy isompaan kaupunkiin. Pienemmissä kunnissa asunnottomuuden käsite miellettiin hieman eri tavalla, joka nousi useammassa haastattelussa ilmi. Tietynlaiseksi asunnottomuuden muodoksi määriteltiin lapsuuden koidissa asuminen.

Enemmistö haastateltavista kuvasi nuorten asunnottomuuden keston olevan viikoista kuukausiin, mitä tukee myös Timosen (2011, 79) toteamus siitä, että nuorten asunnottomuus on usein tilapäistä. Kolme haastateltavaa toi kuitenkin ilmi, että he olivat työssään kohdanneet nuoria, joiden asunnottomuuden kesto oli ollut yli vuoden tai asunnottomuus toistunut useammin lyhyellä aikavälillä. Tällöin nuori täyttää pitkäaikaisasunnottoman määritelmän (*Asunnottomat 2020 2021*, 3).

Yhtenä rakenteellisena nuorten marginalisaatioon vaikuttavana tekijänä nousi myös neljästä haastattelusta esiin syrjintä asuntomarkkinoilla. Raitanen (2001, 97) kuvaa, että jo pelkästään nuoruus voi olla rasite asuntomarkkinoilla. Haastateltavat kertoivat asuntomarkkinoiden olevan haastavat nuorille etenkin tilanteissa, jossa vuokravelkaa oli kertynyt tai luottotiedot menneet. Tällöin sekä haastateltavien, että Granfeltin (2003, 36) mukaan asunnon saaminen kunnallisilta tai yleishyödyllisiltä vuokramarkkinoilta on epätodennäköistä. Vuokravelkojen maksaminen nostettiin ongelmalliseksi, mikäli vuokranantajan kanssa maksusuunnitelman laatiminen onnistunut ja tulot olivat muutoinkin pienet. Yksi haastateltavista kertoi myös etnisen taustan vaikuttavan syrjintään vuokra-asuntomarkkinoilla, joka tulee ilmi myös Kilpeläisen ja muiden (2015, 20) julkaisusta.

Tarvittavien palveluiden puute voi olla yksi nuorten toimijuutta murentava ja marginalisaatiota lisäävä rakenteellinen tekijä. Useampi haastateltava toi esiin sen, että tukiasuminen tai tuetumman asumisen muoto puuttui kokonaan tai lähes kokonaan, vaikka sellaiselle olisi havaittu tarvetta niin pienemmissä kunnissa kuin suuremmissakin kaupungeissa. Aineistosta nousi useaan otteeseen ilmi toive sekä tarve asumismuodosta, jossa työntekijät olisivat saatavilla ja jalkautuisivat nuoren arkeen avuksi, oli sitten kyse arkisista askareista, talouden hoidosta tai ihmissuhdeongelmista. Lehtonen ja Salonen (2008, 109) toteavatkin että pienituloisille, yksinäisille tai nuorille, joilla itsenäisen elämän valmiudet ovat vähäisiä ei ole heidän tarpeidensa mukaista palvelua tarjolla useinkaan.

Lisäksi päihteet salliva tuetumpi asumismuoto nousi useasti esiin, sillä päihteettömyyden vaatimus voi haastateltavien mukaan olla joillekin melko suuri. Suurin osa päihderiippuvaisista ei pysty vastaamaan asetettuihin kriteereihin, eli yleensä vaatimukseen päihteettömyydestä edellytyksenä hoito- tai asuntolapaikan saamiselle (Toivianen 2008, 167-168). Siksi esiin nousi, että tärkeä olisi myös tuetumpi asumismuoto, joka mahdollistaisi katon päälle niillekin henkilöille, jotka päihteitä käyttävät.

Pitäisi olla tällainen tuettu asumismuoto myöskin, missä jollain tavalla tuetaan päihdeettömyyttä ja sitten on jonkinlainen katto päälle, jos sää niitä päihteitä käyttä. (K1K24)

Kaksi haastateltavista toivat esiin, että lastensuojelulaitoksista itsenäistyvillä nuorilla voi olla haasteita itsenäistymisessä, eikä jälkihuollon tuki tai resurssit ole välttämättä riittäviä nuorelle. Lehtonen ja Salonen (2008, 109) puolestaan tuovat ilmi, että jos nuorella on taustalla pitkä laitostausta,

voi halu ottaa vastaan yhteiskunnan tukea olla kovin vähäinen. Tilanne voi olla sama myös vapautuneilla vangeilla, sillä tukeen liittyy väistämättä kontrollin elementtejä (mts. 109). Aineistosta tuli ilmi myös nuorten paine muuttaa pienemmiltä paikkakunnilta suurempaan kaupunkiin esimerkiksi opiskelujen tai työn perässä, jota Tuuva ja muut (2016, 97) kuvasivat lähtemisen pakoksi.

Toiveena ja tarpeena aineistosta nousi esiin rakenteellisena tekijänä nuorille suunnattu palvelu, johon esimerkiksi asunnottomat nuoret voisivat mennä turvallisesti yöksi. Tärkeänä seikkana ilmi tuli se, että palvelu olisi juuri nuorille suunnattu ja vapaaehtoisuuteen perustuva, jossa työskentelyä ohjaisivat nuorten kanssa työskentelyyn soveltuvat menetelmät, moniammatillinen työ sekä tuntemus nuoruuden erityispiirteistä. Muutama haastateltava toi ilmi sitä, että vaikka Jyväskylässä on selviämisasema ja asumispäivystys, jotka voivat hätätilanteessa tarjota yöpaikan, eivät ne ole nuorille soveltuvia paikkoja. Tässä yhteydessä esiin nousi nuorille suunnatun asumispäivystyksen, eli turvatalon kaltaisen palvelun tarve, johon nuori voisi hakeutua myös esimerkiksi silloin, kun tilanne lapsuuden kodissa on kriisiytynyt. Tarve tämän kaltaiselle palvelulle olisi myös päihteitä käyttävillä nuorilla, joten esiin nousi toive, että palveluun voisi mennä myös päihtyneenä. Vaikka turvatalon kaltaiset palvelut mahdollisesti keskittyisivät Jyväskylään, olisi yhden haastateltavan mielestä sinne mahdollista kyyditä yöpaikkaa tarvitsevia nuoria myös lähiseudulta.

Se olisi nuorille, nuorilähtöistä ja siellä olisi asiaan perehtyneitä ihmisiä töissä. Sieltä olisi heti jatko-ohjaus eteenpäin. Nuori saisi yhdeltä luukulta kaiken, vaikka keskellä yötä. Tietäisi, että huomenna lähtee asiat rullaamaan. (K5K41)

Ennaltaehkäisyssä merkittävään rooliin aineistosta nousi rakenteelliset tekijät. Kun haastateltavia pyydettiin pohtimaan nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyä, nousi lähes jokaisella haastateltavalla esiin varhainen puuttuminen, matalan kynnyksen palvelut sekä varhainen tuki. Varhaisella puuttumisella kuvattiin sitä, että apu ja tuki saataisiin jo ennen ongelmien kasaantumista eli esimerkiksi ennen asunnon menetystä. Esimerkkinä aineistosta nousi hyväksi havaittuja varhaisen tuen menetelmiä, kuten välitystililt sekä asumisisännöinti, joka puuttuu varhaisessa vaiheessa mahdolliseen häiriökäyttäytymiseen sekä vuokranmaksuongelmiin.

Myös riskien tunnistamista, jälkiseurantaa ja nopeaa reagointia pidettiin tärkeänä. Varhaisella tuella viitattiin myös työhön, jota tehtiin esimerkiksi nuorten kanssa erilaisia tukia hakiessa. Asumisneuvontatyön tärkeyttä painotettiin ja toivottiin siihen lisää resursseja. Yksi haastateltava kuvasikin, että tärkeää on olla työntekijöitä jalkautumassa nuoren arkeen ja tukemassa siten myös

konkreettisesti nuoria asumisessa ja erilaisissa arjen asioissa. Lehtosen ja Salosen (2008, 35) mukaan asunnottomuutta voidaankin vähentää ennakoidun ja varhaisen tuen avulla, jos käytettävissä on riittävät resurssit asumisen tukemiseen.

Siinä vaiheessa, kun nuori on jäänyt asunnottomaksi, on ehtinyt tapahtua paljon asioita mihin olisi pitänyt matkan varrella tarttua. (K4K12)

Varhaista tukea useampi haastateltava kuvasi myös siten, että nuorille alettaisiin hyvässä ajoin puhumaan asumisesta sekä opettamaan siihen liittyviä taitoja, jotta itsenäiseen elämään tarvittava tieto ja taito karttuisi. Muutamat haastateltavat pohtivat, että tämä voisi alkaa jo peruskoulussa tai toisella asteella. Asumisen, talouden ja arjen taitojen harjoittelu olisikin hyvä sisällyttää opetussuunnitelmiin, jotta ne olisivat kaikille saatavilla (Tuuteri 2014, 175). Custodion (2020, 15) tekemän kyselyn mukaan nuoret toivoivatkin, että itsenäistymiseen liittyviä taitoja harjoiteltaisiin jo koulussa enemmän, sillä esimerkiksi rahan liittyvät asiat huolettivat nuoria.

Varhaiseen tukeen linkittyi muutamien haastateltavien pohdinnassa myös tarvittava tuki lapsuuden perheisiin, eli jo lapsena tai varhaisnuorena. Osalla asunnottomista ongelmat ovat voineetkin kertyä jo lapsuuden ajalta, joten ennaltaehkäisyssä on kiinnitettävä huomio jo lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tukeviin palveluihin (Kostiainen & Laakso 2015, 87). Varhaiseen tukeen miellettiin myös se, että nuori saisi tarvittavan tuen itsenäistymisvaiheessa, jotta sen sujuminen voitaisiin varmistaa. Itsenäistymisvaiheeseen nuorille voitaisiin tarjota tukea asunnon etsimiseen sekä asumisen onnistumiseen.

Matalan kynnyksen palveluja, että ei tarvitse niinkään miettiä, että ongelmat on jo saavutettu tai päällä vaan vois ennaltaehkäistä sitä, että se olis kaikille nuorille mahdollista. (K2K20)

Aineistossa korostuivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Toimivien, saatavilla olevien ja oikea-aikaisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden voidaankin katsoa olevan merkittävässä asemassa esimerkiksi asunnottomuuden ehkäisyssä, sillä kuten aiemmasta tekstistä voi päätellä, voivat ne ilman oikeanlaista apua olla merkittäviä riskitekijöitä asunnottomuudelle. Panostamalla mielenterveys- ja päihdepalveluihin voidaan myös nuoren toimijuutta tukea sekä epäedullista marginaaliasemaa ehkäistä. Yksi haastateltavista kuvasikin, että mielenterveys- ja päihdetyöhön tulisi

panostaa enemmän ja tunnistaa, että kyseessä on kasvava ja jäädäkseen tullut ilmiö. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden yhteydessä nousi esiin myös niiden saatavuus, matalan kynnyksen periaate ja integroiminen.

Mikäli asunnottomien nuorten ongelmat ovat monimuotoisia, on myös tuen tarve monialainen. Jos ongelmat ovat kasaantuneet ja niitä on useammalla osa-alueella, voi nuori tarvita myös erityistä tukea. Haastateltavien mukaan toimintakyky voi olla niin heikentynyt, että nuori ei itse pysty hankkimaan tarvitsemaansa apuaan tai palveluaan, joka onkin Sosiaalihuoltolain mukaan (2014/1301, 3§) yksi erityisen tuen tarpeen kriteereistä. Toimivaa verkostotyötä ja monialaista tukea piti usea haastateltava tärkeässä roolissa kysyttäessä nuorten asunnottomuuden ehkäisystä tai vähentämisestä. Verkostojen saumattoman yhteistyön ja selkeän roolijaon kuvattiin olevan olennainen jo ennaltaehkäisevässä vaiheessa. Esimerkkinä ilmeni nuoren itsenäistymisvaihe, jolloin moniammatillisella verkostotyöllä voidaan parhaassa tapauksessa ennaltaehkäistä mahdolliset asumisen ongelmat.

Yksi työntekijä kuvasi työtään palveluohjauksen merkityksen kautta. Palveluohjauksen ytimenä näyttäytyi se, että nuoren ympärille kootaan verkostoa niistä palveluista sekä työntekijöistä, joista nuori hyötyy. Nuoren tarpeista lähtevä palveluohjaus on merkittävässä asemassa myös ennaltaehkäisyssä (Hänninen 2007, 12). Yksi haastateltava puolestaan kuvasi tilannetta siten, että nuorella tulisi olla verkosto, joka kannattelee ja ottaa koppia. Yhdeksi näkökulmaksi verkostotyölle nousi vallitseva koronatilanne, joka on haastattelun perusteella vähentänyt verkostotyötä merkittävästi.

Sitten kun se tieto ei kulje, ihmiset ei tapaa toisiaan niin nuori tipahtelee monesta tilanteesta läpi ja sitten on jo kaaos käsissä. (K9K41)

Monialaiseen tukeen liittyen yhdeksi rakenteelliseksi tekijäksi useammassa haastattelussa nousi myös palveluiden integroiminen. Yksi haastateltavista kuvasi taisteluksi tilannetta, jossa nuori tarvitsee sekä mielenterveys- että päihdepalvelua. Usein akuutti päihdeongelma sulkee mielenterveyspalvelut pois, vaikka päihteet olisivatkin seurausta mielenterveyden haasteista (Toiviainen 2008, 163). Aineiston perusteella toivottiinkin, että nuoren tilannetta tarkasteltaisiin kokonaisvaltaisena ja selvitetäisiin sitä, mitkä ovat ongelmien juurisyyt ja mihin nuori ensisijaisesti tarvitsisi apua. Jos monialaisen tuen tarve havaittaisiin, voisivat palvelut kulkea rinnakkain saman katon

alla, jotta luukulta luukulle ilmiötä ei syntyisi. Nuorten palveluista käytävissä keskusteluissa usein esiin nouseekin tarve yhden luukun palveluille (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 130).

Aineistosta nousi esiin myös toive siitä, että palvelun saisi nopeammalla aikataululla, jotta nuoren motivaatio ei häviä avun saannin odottelun myötä. Aaltonen ja muut (2015, 73) tuovat puolestaan ilmi näkökulman siitä, että pitkän odotusajan jälkeen nuori ei välttämättä uskalla tai muista tulla tapaamiseen. Haastateltavat toivat esiin myös sitä, että apua tarvitsevien nuorten tavoittaminen on haasteellista. Nuoret eivät myöskään välttämättä osaa hakeutua oikeanlaisiin palveluihin tai tiedä mihin etuuksiin ovat oikeutettuja. Tässä yhteydessä muutama haastateltava pohtikin, että palveluita olisi tärkeä tehdä vielä näkyvimmiksi.

Sen jengin tavoittaminen, jotka haluaa olla tavoittamissa ja nukkuu kavereiden sohvilla, ne on vaikea saada mitään kautta kiinni. (K10K21)

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin siitä, millainen nuorten asunnottomuuden ilmiö on Keski-Suomessa nuorten parissa työskentelevien näkökulmasta ja miten heidän mielestään nuorten asunnottomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä ja vähentää.

Opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella esitetään seuraavat johtopäätökset, jotka vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin:

1. Nuorten asunnottomuudesta voidaan puhua piiloasunnottomuutena. Nuorten asunnottomuuden ilmiön esiintyvyydessä on Keski-Suomen alueella huomattavia eroja, sillä se keskittyy lähinnä suurempiin kaupunkeihin. Ilmiö on monimuotoinen, eikä asunnottomuuden taustalla olevat tekijät ole yksiselitteisiä. Huomattavina riskitekijöinä nuorten asunnottomuudelle voidaan kuitenkin tunnistaa mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä niiden mukana tulevat lieveilmiöt.
2. Nuorten asunnottomuuden ehkäisyssä merkittävään rooliin nousee varhainen puuttuminen sekä riskien tunnistaminen riittävän varhaisessa vaiheessa. Asunnottomille nuorille tu-

lisi tarjota moniammatillista tukea, jonka ytimenä toimii nuoren tarpeet, ikäryhmän erityispiirteet sekä sujuva verkostotyö. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tulisi olla helposti saatavilla ja kulkea rinta rinnan, eikä sulkea toisiaan pois. Lisäksi turvallisen yöpaikan takaaminen sitä vailla oleville nuorille olisi ensiarvoisen tärkeää.

Aineiston ja teorian perusteella voidaan päätellä, että nuorten asunnottomuus ei ole niinkään oma valinta vaan usein monen tekijän summa. Yhdessä haastattelussa nousi kuitenkin esiin kertomus nuoresta, joka oli vapaaehtoisesti valinnut elävänsä niin sanottua matkalaukkuelämää. Nuori kierteli putkikassinsa kanssa kaverin kämpiltä toiselle, eikä nähnyt tilannetta ongelmallisena. Myös muutamalla muulla haastateltavalla oli kokemusta siitä, että asunnottomuus oli valittu vapaaehtoisesti. Tästä voimmekin päätyä kysymykseen siitä, voiko asunnottomuus olla joillekin nuorille jopa tietoisesti valittu elämäntapa?

Aineiston perusteella voidaan päätellä, että asunnottomuuden riskitekijöistä voidaan erotella yksilöllisiä, yhteisöllisiä sekä rakenteellisia tekijöitä, jotka tulevat ilmi myös aiemmissa julkaisuissa (ks. Granfelt ym. 2015; Gaetz 2014) Tavanomaista voi kuitenkin olla toimijuutta heikentävien ongelmien kasaantuminen tai marginaaliasema usealla eri elämän osa-alueella, jota tukee myös Koegeelin ja muiden (1995, 1647) julkaisu. Merkittävään rooliin nousee monialainen tai erityinen tuki, jos ongelmia on useita yhtä aikaa. Tämä nouseekin aineistosta ilmi ja se on todettavissa myös Timosen (2011, 79-81) julkaisussa, jonka mukaan moni nuori tarvitsee itselleen suunnitelmallista sekä monialaista tukea esimerkiksi itsenäisen asumisen onnistumiseen. Tämän kaltainen tuki on vahvasti kytköksissä myös asunnottomuuden vähentämisessä, sillä monelle nuorelle pelkkä apu asunnon hankkimiseen ei riitä. Monialaisen ja varhaisen tuen avulla voidaan tunnistaa nuoren yksilöllinen tilanne sekä tuen tarve ja vastata siten siihen sujuvan verkostotyön avulla. Granfeltin ja Hynysen mukaan (2015, 162) verkostotyö onkin marginaaliryhmien tai erityisryhmien asumisen järjestämisen edellytys.

Aineiston perusteella on havaittavissa, että nuoret tarvitsevat konkreettista kotiin jalkautuvaa työtä asumiseen ja siihen liittyvien taitojen harjoitteluun. Asumisen tukeminen onkin kokonaisvaltaista elämisen tukemista, minkä avulla voidaan mahdollistaa nuorelle arjessa selviytyminen ja itsenäisen asumisen onnistuminen (Granfelt & Hynynen 2015, 162). Tuuteri (2014, 174-175) kuvaa myös monen nuoren tarvitsevan itsenäiseen asumiseen siirtymisessä rinnalla kulkijan, jolla tavoin

myös yksi haastateltavista kuvasi työtänsä. Aineistosta voidaan päätellä, että nuorten elämään kuuluvissa siirtymissä ja nivelvaiheissa on poikkeamia, eikä kaikilla ne suju normaalia elämäntilannetta noudattaen. Tämä tulee ilmi myös Saaren ja muiden teoksessa (2020, 97-98). Näissä tilanteissa saatavilla oleva tuki on erityisen tärkeää, erityisesti silloin, kun nuoren oma lähiverkosto ei sitä tarjoa.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden merkitys on korostunut aineistossa sekä aiemmissa tutkimuksissa. Huolestuttavaa on se, että kuntakyselyn mukaan mielenterveyspalvelut näyttäytyivät nuorille riittämättöminä. Kyselyn mukaan nykyisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden ei koettu tavoittavan nuoria tai ottamaan heitä vastaan tarpeeksi nopeasti. (Tormulainen 2020, 138-140.) Mielenterveys- ja päihdepalveluiden oikea-aikaisuus ja saatavuus olisi ehdottoman tärkeää asuin-kunnasta riippumatta asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kannalta.

Palveluita järjestettäessä ja kehittäessä on pysyttävä ajan hermoilla siitä, kuinka niiden käyttäjät sekä heidän tarpeensa muuttuvat. Koska nuoret ovat yksi merkittävä asunnottomien ryhmä, on myös otettava huomioon heidän erityispiirteensä. Esimerkiksi huumeita käyttävä väestö on yhä nuorempaa ja erinäiset riippuvuudet yleisimpiä, joten ne haastavat myös palveluita (Robinson 2008, 143). Nuorille päihteiden käyttäjille ei voida tarjota samanlaista palvelua, kuin ”rantojen miehille”. Nuorille tarjottavissa palveluissa onkin otettava huomioon heidän ainutlaatuiset tarpeensa ja ikäryhmän ominaisuudet (Thompson, Bender, Windsor, Cook & Williams 2010, 209).

Pleace, Culhane, Granfelt ja Knutagår (2015, 91) tuovat myös ilmi asunnottomien naisten olevan yksi ryhmä, joka vaatii erityisiä palveluita. Naisten asunnottomuuden erityispiirteistä onkin tuotettu tietoa suomalaisissa ja kansainvälisissä julkaisuissa (ks. Granfelt 1998; Reeve, Casey & Goudie 2006). Yksi haastateltavista toi ilmi, että asunnottomat naiset saattavat etsiä yöpaikkaa esimerkiksi seksiä vastaan. Toki haastateltava summasi, että ilmiö voi koskettaa myös ketä tahansa henkilöä. Tämän kaltaisen ilmiön olemassaolo tulisi tunnistaa myös erilaisissa palveluissa.

Ennaltaehkäisyssä merkittävään rooliin aineistosta nousi varhainen tuki sekä varhainen tunnistaminen. Jotta nämä seikat toteutuisivat, tulisi jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla sekä opetustoimessa tunnistaa tekijöitä, jotka voivat ajaa nuoren tai minkä tahansa ikäisen asunnottomaksi. Ymmärtää asioiden syy-seuraussuhteita ja asunnottomuuden ilmiön monimuotoisuutta.

Varhainen tuki on myös inhimillisempää ja lopulta yhteiskunnalle edullisempää, jos sitä saa ennen tilanteen vaikeutumista (Tuuteri 2014, 175)

Marginaalissa olevan nuoren toimijuutta haastaa epävarmuus tulevasta, jolloin voimavarat ovat keskittyneen itseen ja arjesta selviytymiseen (Toiviainen 2019, 45). Jos elämä on turvatonta selviytymistä päivästä toiseen, olisi se raskasta kenelle tahansa. Tuuteri (2014, 174) ilmentääkin, että asunnottomuus on olosuhde eikä ominaisuus, joka voi koskettaa meitä ketä tahansa. Tärkeää onkin peräänkuuluttaa riskitekijöiden tunnistamista ja niiden ehkäisyä jokaisen nuorten tai jo perheen parissa työskentelevän ammattilaisten toimesta, oli sitten kyse opetustoimesta tai sosiaalihuollosta. Vaikka ennaltaehkäisyn merkitys on ilmeinen, voidaan kriittisesti tarkastella sitä, mistä siihen saadaan riittävät resurssit. Lopuksi on tärkeää myös muistuttaa, että jokaisella nuorella tulisi olla oikeus yöpaikkaan, jossa on turvallista sulkea silmänsä.

Pohdinta

Nuorten asunnottomuuden ilmiön tarkastelu on aina ajankohtaista, sillä yhdenkin nuoren asunnottoman voidaan katsoa olevan liikaa. Aihe on kuitenkin ajankohtainen myös alueellisesti sekä yhteiskunnallisesti laajemmin, mikäli mietitään esimerkiksi käynnissä olevaa asunnottomuuden yhteistyöohjelmaa tai toimeksiantajan työtä nuorten asumisen tuen kehittämiseksi. Tutkimus tukee sitä, että nuorten asumisen tuen kehittäminen on tarpeellista Jyväskylässä ja jopa laajemmalla alueella. Tutkimustulokset tukevat myös toimeksiantajan selvitystä Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalon tarpeesta Jyväskylän alueella.

Tutkimus on merkityksellinen myös sosionomin työtä, sosiaaliohjausta ja koko sosiaalialan kenttää ajatellen, vaikkakin Tuomi ja Sarajärvi (2018, 97) toteavat opinnäytetyön olevan kuitenkin vain harjoitustyö, jonka merkittävyys on tieteen kannalta vähäistä. Tutkimus tuo kuitenkin merkityksellistä tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä ja sen monimuotoisuudesta. Samalla tutkimuksen tuottaa tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä voi hyödyntää myös jokainen nuorten parissa työskentelevä ammattilainen, sillä kuten jo aiemmin todettiin, tulee ennaltaehkäisyn tapahtua useammalla kentällä, ei vain asumistyöhön erikoistuneiden toimijoiden puolesta.

Yksi haastateltavista toi ilmi näkökulmaa siitä, että nuorten palveluiden tulisi olla myös ajan hermoilla siten, että digitaalisuus kulkisi mukana. Voisiko nuorille kehittää esimerkiksi jonkin asumisen abc sovelluksen, josta löytyisi matalalla kynnyksellä ongelman eteen tullessa tarvittava apu? Vai voisiko olemassa olla laajemmin asumisneuvonnan chat-palvelu, jota esimerkiksi Helsingin kaupunki toteuttaa (Asumisneuvonta 2022)? Toki tämä ei tietenkään korvaa kotiin tehtävää jalkautuvaa työtä asumisen tuen parissa. Tärkeää olisi myös kehittää sijaishuollossa nuoren onnistunutta itsenäistymisprosessia tukevia menetelmiä, sillä heidän osuutensa nuorista asunnottomista on hälyttävän suuri.

Nuorten asunnottomuuden ilmiössä on selvästi havaittavissa tietynlaisia erityispiirteitä ja palveluiden järjestämisessä erityiskysymyksiä, joten nuorten asunnottomuuden ilmiötä syventävä tieto on tärkeää. Asunnottomuuden ennaltaehkäiseminen ja vähentäminen tarvitsee kuitenkin vielä pitkäjänteistä työtä, eivätkä tulokset tule näkymään heti. Myös poliittinen päätöksenteko on tärkeässä roolissa, sillä ilman tarvittavia resursseja nuorten hyvinvointi ja asumisen onnistuminen jää turvaamatta.

Tutkimuksen toteutus oli merkityksellistä myös tutkijalle itselleen, sillä se syvensi tutkijan ammattitaitoa. Merkityksellinen opinnäytetyön toteutus oli nyt ja tulevaisuudessa, työskenteli tutkija sosionomina missä työtehtävässähän. Henkilökohtaisesti tärkeäksi tutkija koki sen, että tutkimus oli hyödyllinen myös toimeksiantajalle. Tämän kautta tutkija pystyi omalta osaltaan tukemaan nuorten asumisen palveluiden kehittämisessä ja se jos jokin oli tärkeää, sillä nuorten asiat ovat tutkijalle merkityksellisiä.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuslupaa haettiin Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluita. Muiden kaupunkien, kuntien sekä organisaatioiden tutkimuslupamenetelmät selvitettiin erikseen ja tarvittavat tutkimusluvut haettiin ennen opinnäytetyön toteuttamisvaihetta. Toimeksiantajan kanssa solmittiin myös opinnäytetyösopimus. Opinnäytetyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä, toimeksiantajalle annettuja lupauksia, aineistohallinnan suunnitelmaa sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportointiohjetta. Eettisyyden toteutuminen varmistettiin noudattamalla Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita, joihin tutkija perehtyi huolellisesti. Tutkijan oli tärkeää noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta jokaisessa tutkimuksen eri vaiheessa.

Opinnäytetyössä käytettiin eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä noudatettiin avoimuutta sekä läpinäkyvyyttä läpi prosessin. Tutkimuksen raportointi, toteutus ja suunnittelu tapahtui yksityiskohtaisesti ja asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. (Kuula 2006, 34-35.)

Tärkeää oli huomioida myös riittävä tutkimukseen osallistuvien informointi esimerkiksi tutkimuksen perustiedoista, tietosuojasta sekä kertoa se, mitä tutkimukseen osallistuminen käytännön tasolla tarkoittaa. Olennaista oli varmistaa sekä informoida myös anonymisointi ja se, että haastateltavaa ja annettua aineistoa ei voi yhdistää, eikä esimerkiksi työpaikkoja voida yksilöidä. (Kuula 2006, 99-193.) Anonymisoinnin turvaamiseksi tutkija teki esimerkiksi tietoisien valinnan siitä, että ei tutkimuksessa tuotu ilmi tutkimukseen osallistuneiden maantieteellistä työskentelyaluetta. Myös jokaiselta tutkimukseen osallistuvalla henkilöltä pyydettiin kirjallinen suostumus (ks. liite 1).

Koko prosessia ohjasi Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeet, jotka toimivat ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisinä periaatteina. Käytännössä se ilmeni siten, että tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa, asiantuntijuutta sekä itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin. Tutkimus toteutettiin niin, että haastateltaville ei aiheutunut siitä merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Tärkeitä elementtejä olivat myös luottamus ja haastatteluun osallistuvien vapaaehtoisuus. Haastateltaville kerrottiin myös, että tutkimukseen osallistumisen voi milloin tahansa keskeyttää tai peruuttaa. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen... 2019, 7-9.) Lisäksi tutkija informoi haastateltavia tutkimuksen toimeksiantajasta ja tutkimusaineiston tuhoamisesta.

Eskola ja Suoranta (1998) määrittelevät, että laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on luotettava, kun tutkijan käsitteellistäminen ja tutkijan tekemät tulkinnat vastaavat tutkittavien käsitystä. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa voidaan luotettavuuden kriteerinä pitää tutkijaa itseään ja hänen rehellisyyttään. Arvioinnin kohteena onkin ennen kaikkea tutkijan tutkimuksessaan tekemät teot, ratkaisut sekä valinnat. Luotettavuutta oli tärkeää arvioida koko prosessin ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston teemoitteluun, tulkintaan, tuloksiin sekä johtopäätöksiin. (Vilka 2021.)

Tutkija varmisti luotettavuuden pysähtymällä kuvaamaan ja perustelemaan omia valintojaan, tekojaan sekä ratkaisujaan mahdollisimman läpinäkyvästi sekä samalla arvioimaan kriittisesti niiden tarkoituksenmukaisuutta sekä toimivuutta tutkimuksen tavoitteet huomioon ottaen. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös systemaattisen tiedonhaun avulla hankittu laaja tietoperusta sekä aiemmat tutkimukset, jotka tukevat opinnäytetyön tuloksia, kun pohditaan esimerkiksi aineiston yleisettävyyttä ja edustavuutta.

Myös objektiivisuus oli tärkeä ottaa huomioon luotettavuutta tarkastellessa. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) tuovat kuitenkin ilmi, että täydellisen objektiivisuuden saavuttaminen on mahdotonta. Aiheen valinnassa voidaan pohtia objektiivisuutta siltä kannalta, että tutkija suoritti toimeksiantajalla työharjoittelun ennen opinnäytetyön tekemistä. Toimeksiantajaan ei kuitenkaan ollut opinnäytetyön tekohetkellä minkäänlaista riippuvuussuhdetta ja siten tutkija pystyi objektiivisesti tarkastelemaan toimeksiantoa opinnäytetyöstä. Tutkija oli objektiivinen myös suhteessa tutkittaviin. Tutkittavien valinnassa objektiivisuus kuitenkin hieman heikentyi. Kuten kappaleessa 5.2 tuli ilmi, otti tutkija haastateltavien valinnassa huomioon toimeksiantajan tekemät aiemmat selvitykset. Toimeksiantaja ei kuitenkaan muutoin vaikuttanut haastateltavien valinnan objektiivisuuteen.

Analyysivaiheessa nuorten asunnottomuuden ilmiö pyrittiin näkemään mahdollisimman pelkistettynä ilman tutkijan omia ennakkokäsityksiä tai oletuksia asunnottomuuden ilmiön luonteesta, kuten (Eskola & Suoranta 1998) suosittelleekin. Myös teemahaastattelurunkoa pohtiessa oli tutkijan tärkeää unohtaa omat ennakkokäsitykset sekä pitää mielessä objektiivisuus ja muistaa se, että tutkimukseen osallistuvia ei johdatella tietynlaisiin vastauksiin. Luotettavuutta lisää myös se, että analyysivaihe tehtiin johdonmukaisesti ja systemaattisesti.

Objektiivisuuden heikentymistä voidaan pohtia myös sen suhteen, että tutkimustulokset puoltavat Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalon tarvetta Jyväskylässä, josta toimeksiantaja tekee selvitystyötä. Tutkija tarkasteli ja raportoi kuitenkin mahdollisimman objektiivisesti tutkimustuloksista, joissa suoranaisesti tuli ilmi Nuorten Turvatalon tarve. Tutkija ei myöskään johdatellut haastateltavia kyseiseen aiheeseen, vaan suhtautui myös haastattelutilanteessa asiaan mahdollisimman objektiivisesti. Lisäksi tutkija tiedosti tämän mahdollisen vaikutuksen koko

opinnäytetyön prosessin ajan, eikä antanut sen horjuttaa objektiivisuutta. Silti objektiivisuuden horjumista on aiheellista tarkastella kriittisesti tämän tekijän suhteen.

Osana eettisyyden ja luotettavuuden arviota tutkija pohti myös omaa henkilökohtaista sidettä asunnottomiin nuoriin. Tutkija työskentelee tällä hetkellä lastensuojelun sijaishuollossa, jossa osa tutkimuksessa käsiteltävistä aiheista nousevat esille ja herättävät tunteita. Tutkija työskentelee itsenäistymisen ja muiden nuorten elämässä esiintyvien siirtymien sekä nivelvaihteiden parissa. Tutkijalla oli sen vuoksi aiheeseen henkilökohtainen side sekä näkökulmia esimerkiksi lastensuojelutaustan vaikutuksesta asunnottomuuteen tai onnistuneen itsenäistymisprosessin tukemiseen liittyen. Tutkija otti kuitenkin etäisyyttä ammattirooliinsa pyrkien tarkastelemaan tutkimusta siitä riippumattomana. Tutkija ei myöskään haastatellut esimerkiksi suoraan nuoria, vaan heidän parissaan työskenteleviä ammattilaisia.

Aiheen valintaa ja rajaamista voidaan tarkastella myös eettisyyden kannalta. Tutkija teki eettisen päätöksen rajatessaan tutkimuksen kohderyhmän nuorten parissa työskenteleviin ammattilaisiin, eikä sen sijaan haavoittuvassa ja erityisen tuen tarpeessa oleviin asunnottomiin nuoriin. Silti tutkimusta voidaan pitää luotettavana, sillä nuorten parissa työskentelevillä ammattilaisilla on myös tarvittavaa tietoa nuorten asunnottomuuden ilmiöstä oman työnsä kautta.

Luotettavuuden arvioinnissa voidaan pohtia myös sitä, että muutamien haastateltavien alueella asunnottomuus ei juuri ollut ajankohtainen ilmiö. Tässä tilanteessa tutkija otti tietoisesti riskin luotettavuuden suhteen ja valitsi silti haastateltaviksi henkilöitä henkilöitä kyseisiltä alueilta, jotta ilmiöstä saataisiin maantieteellisesti mahdollisimman monipuolinen kuva. Tämä ei kuitenkaan horjuttanut luotettavuutta, sillä jokaisella haastateltavalla oli merkittävää kokemusta nuorten parissa työskentelystä, joka siten taas lisää luotettavuutta. Jokaisella haastateltavalla oli ennen kaikkea ajankohtaista tietoa oman alueensa tämän hetkisestä nuorten asunnottomuuden tilanteesta. Alueelliset erot tulivat esiin myös haastateltavia etsiessä, koska useampi henkilö ei halunnut osallistua haastateltavaksi, sillä tarvittavaa tietoa asunnottomuudesta heillä ei välttämättä olisi ollut tutkijalle antaa. Tutkija toimi kuitenkin näissä tilanteissa eettisesti oikein, eikä esimerkiksi alkanut suostuttelemaan kyseisiä henkilöitä haastateltaviksi.

7.2 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimus hyödyntää toimeksiantajaa nuorten asumispalveluita kehittäessä Jyväskylässä. Samalla tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös laajemmalla alueella, eli Keski-Suomen hyvinvointialuetta ajatellen. Vaikka ensisijaisesti tutkimuksen oli tarkoitus toimia hyödyksi toimeksiantajalle, on se merkityksellinen myös muille toimijoille. Tutkimusta voidaan hyödyntää missä ammattiryhmässä tahansa, jossa työskennellään nuorten parissa. Sen avulla voidaan ymmärtää nuorten asunnottomuuden ilmiötä, tunnistaa riskitekijöitä sekä mahdollisesti jo omassa työssä ennaltaehkäistä niitä. Ja ennen kaikkea tunnistaa se myös todelliseksi ongelmaksi, vaikkakin piilossa olevaksi sellaiseksi. Kuten aiemmin on useasti todettu, tulisi asunnottomuuden ehkäisyn olla osa jokaisen nuorten parissa työskentelevän ammattilaisen työtä.

Mielenkiintoista olisi tutkia tarkemmin asunnottomuuden alueellisia eroja, kuten esimerkiksi sitä, millainen asunnottomuuden ilmiö on maaseudulla. Asunnottomuuden tutkimukset keskittyvät kaupunkeihin, joten tärkeää olisi saada esiin myös maaseudun näkökulma. Myös lastensuojelutaustan ja asunnottomuuden yhteydestä olisi tärkeää saada lisää tietoa.

Granfelt (2003, 75) tähdentää, että *”jotta asumisratkaisut olisivat aidosti osallistavia, on niitä kehittäessä kuultava asunnottomia”*. Tämän vuoksi ensiarvoisen tärkeää olisi saada myös nuoren ääni kuuluviin, joka tästä tutkimuksesta jäi vaille. Tärkeimpänä jatkotutkimusaiheena olisi se, millaisena ilmiönä nuoret itse kokevat asunnottomuuden ja miten he ennaltaehkäisisivät ja vähentäisivät asunnottomuutta.

Lähteet

- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 84. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 16.4.2022. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>.
- ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). 2019. Käypä hoito -suositus. Helsinki: Duodecim. Viitattu 15.4.2022. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061#s7>.
- Aho, P., Myllymäki, T., Sandqvist, S. & Strandell, A. 2021. Nuorten asuminen 2020. Kyselytutkimus. Ympäristöministeriön julkaisuja 8. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 12.3.2022. <https://asuntoensin.fi/assets/files/2021/03/nuorten-asuminen-raportti.pdf>.
- Arnett, J.J. 2004. Emerging Adulthood. The Winding Road from Late Teen Trough the Twenties. New York: Oxford University Press. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Ebook Central.
- Asumisneuvonta. 2022. Helsingin kaupungin verkkosivut. Viitattu 28.4.2022. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/sosiaalityo/asumisneuvonta/>.
- Asunnottomat 2021. 2022. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen selvitys. Viitattu 22.3.2022. file:///C:/Users/jenna/Downloads/Asunnottomat_2021_ARAn_Selvitys_2_2022.pdf.
- Asunnottomat 2020. 2021. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen selvitys. Viitattu 13.3.2022. [file:///C:/Users/jenna/Downloads/Asunnottomat2020_ARAn-selvitys-2-2021_p1902%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/jenna/Downloads/Asunnottomat2020_ARAn-selvitys-2-2021_p1902%20(1).pdf).
- Asunnottomuuden yhteistyöohjelma 2020-2022. N.d. Ympäristöministeriön verkkosivut. Viitattu 13.1.2022. <https://ym.fi/asunnottomuus>.
- Busch-Geertsema, V., Benjaminsen, L., Hrast, M.F. & Pleace, N. 2014. Extent and Profile of Homelessness in European Member States. A Statistical Update. EOH Comparative Studies on Homelessness. Bryssel: European Observatory on Homelessness. Viitattu 27.4.2022. https://www.feantsaresearch.org/download/feantsa-studies_04-web24451152053828533981.pdf.
- Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E. & Pleace, N. 2010. Homelessness and Homeless Policies in Europe. Lesson from Research. Bryssel: FEANTSA. Viitattu 17.1.2022. http://noticiasps.org/IMG/pdf/4099_Homeless_Policies_Europe_Lessons_Research_EN.pdf.
- Cederlöf, P., Gretschel, A., Kestilä, L., Kiilakoski, T., Kuure, T., Myllyniemi, S., Määttä, M., Paakkunainen, K., Paju, P., Suurpää, L. & Vehkalahti, K. 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 27. Toim. L. Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 15.3.2022. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>.

- Custodio, I. 2020. Ensiaskel tulevaisuuteen. 16-vuotiaiden nuorten ajatuksia itsenäisestä asumisesta. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 3. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 20.4.2022. https://www.iskl.fi/wp-content/uploads/Ensiaskel-tulevaisuuteen_verkkojulkaisu.pdf.
- Ecclestone, K., Biesta, G. & Hughes, M. 2010. Transitions and Learning through the Lifecourse. Lontoo: Routledge. Viitattu 1.4.2022. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Ebook Central.
- Erkkilä, E. & Stenius-Ayoade, A. 2009. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Soccan työpapereita 2. Helsinki: SOCCA. Viitattu 25.3.2022. http://www.socca.fi/files/150/Asunnottomat_vastaanottoyksikoissa.pdf.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. Viitattu 13.4.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.
- EU LGBTI Survey II. 2020. European Union Agency for Fundamental Rights. Viitattu 19.1.2022. <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>.
- Fosberg, H. 2002. Asianosaiset ja marginaalia koskeva kerronta. Julkaisussa Marginaalit ja sosiaalityö. SoPhi 65. Toim. K. Juhila, H. Forsberg & I. Roivanen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 107-110. Viitattu 13.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5892-3>.
- Gaetz, S. 2014. Coming of Age. Reimagining the Response to Youth Homelessness in Canada. Toronto: The Canadian Observatory on Homelessness Press. Viitattu 19.1.2022. https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/attachments/ComingOfAgeHH_0.pdf.
- Gordon, T. 2005. Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Julkaisussa Ihmistieteet tänään. Toim. A. Meurman-Solin & I. Pyysiäinen. Helsinki: Gaudeamus, 114-130.
- Granfelt, R. & Turunen, S. 2021. Naisten asumispolulta kerrottua. Asukkaiden ja ammattilaisten kokemuksia asunnottomuudesta, kodista ja asumissosiaalisesta työstä. Helsinki: Y-säätiö. Viitattu 25.3.2022. https://asuntoensin.fi/assets/files/2021/11/Tutkimusraportti_Granfelt_Turunen_2021.pdf.
- Granfelt, R., Nousiainen, K., Haahtela, R., Juhila, K. & Raitakari, S. 2015. Oman oven avaajaksi. Voiko asunnottomuudesta päästä eroon? Julkaisussa Kaikki Kotona? Asumisen uudet tuulet. Toim. J. Häkli, R. Viikko & L. Vähäkylä. Helsinki: Gaudeamus. <https://www.storytel.com>, Storytel.
- Granfelt, R. & Hynynen, R. 2005. Johtopäätöksiä. Julkaisussa Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Suomen ympäristö 745. Toim. R. Hynynen. Helsinki: Ympäristöministeriö, 159-163. Viitattu 25.4.2022. <http://hdl.handle.net/10138/40671>.
- Granfelt, R. 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle? – Vangit kertovat asunnottomuudesta. Suomen ympäristö 613. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Granfelt, R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 703. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.

- Halonen, T. 2018. Kotia vailla. Asunnottomien nuorten ja palvelujärjestelmän ammattilaisten kohtaamia. Julkaisussa Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot -vuosikirja. Toim. M. Gissler, M. Kekkonen & P. Känkänen. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 169-178. Viitattu 21.3.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-200-0>.
- Hassi-Nuorluoto, L. 2000. Asunnottomuus viranomaistulkinnoissa. Julkaisussa Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros. Toim. M. Heikkilä & J. Karjalainen. Helsinki: Gaudeamus, 154-181.
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. Terveyden ja hyvinvoinninlaitokset raportti 3. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 15.4.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-644-5>.
- Helne, T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Stakesin tutkimuksia 123. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hämeen-Anttila, L. 2017. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Julkaisussa Sosiaalityön käsikirja. Toim. A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki. Helsinki: Tietosanoma, 216-225.
- Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20. Helsinki: Stakes. Viitattu 19.4.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210319566>.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3. Toim. I. Korhonen, A. Kuula-Luumi & S-K. Spoof. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 22.1.2022. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf.
- Jokinen, A., Huttunen, L. & Kulmala, L. 2004. Johdanto. Neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Julkaisussa Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Toim. A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala. Helsinki: Gaudeamus, 9-19.
- Josefsson, A-M. 2007. Nuoret toisten nurkissa. Julkaisussa Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 13. Toim. U. Seppälä & R. Grenfelt. Helsinki: SOCCA – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 79-100. Viitattu 16.1.2022. http://www.socca.fi/files/69/Asunnottomuuskirja_nakokulmia_asunnottomien_palvelujen_kehittamiseen.pdf.
- Juntunen, A.E. 2020. Nuoret ja elävä toimijuuden tunto elämänkulun käännekohtissa. Janus, 28, 1, 20-41. Viitattu 14.3.2022. <https://doi.org/10.30668/janus.70093>.
- Juntunen, A.E. 2019. ”Minä uskon hyvään elämään”. Nuoret ja elämänkulussa rakentuva toimijuus. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta. Viitattu 28.3.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-4766-0>.

- Juurinen, P. & Virtanen-Olejniczak. 2008. Asunnottomuuden ytimessä. Julkaisussa Toinen vääryyskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Toim. T. Hirvilampi & M. Laatu. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 141-156.
- Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 27.1.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/sosiaalisesti_kontrolloitu.pdf.
- Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen tarkastelua. Julkaisussa Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisu 20. Toim. M. Suutari. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 125-152. Viitattu 23.1.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf.
- Järvinen-Tassopoulos, J. 2022. Rahapeliongelmiä erityis- ja riskiryhmät. Julkaisussa Peliriippuvuus. Toim. H. Alho, M. Aalto, S. Castren & M. Pajula. Helsinki: Duodecim. Viitattu 4.5.2022. <https://janet.finna.fi>, Duodecim Oppiportti.
- Kaakinen, J., Nieminen, J. & Pitkänen, S. 2006. Oikeus asuntoon, oikeus ihmisarvoiseen elämään. Valtakunnallisen (2001-2005) ja pääkaupunkiseudun (2002-2005) asunnottomuuden vähentämisen toimenpideohjelmien arviointi. Ympäristöministeriön raportteja 8. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 24.3.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/41731/YMra_8_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Kilpeläinen, P., Kostiainen, E. & Laakso, S. 2015. Toiveet ja todellisuus. Nuorten asuminen 2014. Suomen ympäristö 2. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 26.3.2022. <http://hdl.handle.net/10138/153037>.
- Kivijalka - Ground work -hanke. 2020. Hankesuunnitelma. Jyväskylän kaupunki ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia.
- Koegel, P., Melamid, E. & Burnam, A. 1995. Childhood Risk Factors for Homelessness among Homeless Adults. American Journal of Public Health, 85, 12, 1642-1649. Viitattu 23.1.2022. <https://ajph.aphapublications.org/doi/pdf/10.2105/AJPH.85.12.1642>.
- Kostiainen, E. & Laakso, S. 2015. Helsingiläisten asunnottomuuspolut. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1. Lahti: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 25.3.2022. <http://hdl.handle.net/10138/153533>.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- L 1285/2016. Nuorisolaki. Annettu 21.12.2016. Viim. muutos 30.12.2020. Viitattu 27.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>.
- Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 15.1.2022. <http://hdl.handle.net/10138/38367>.

Lähde, M. & Mölkänen, J. 2022. The quest for independent living in Finland. Youth shelter as critical moment in young adults' life courses. Julkaisussa *Young People, Wellbeing and Placemaking in the Arctic*. Toim. F. Stammer & R. Toivanen. Routledge Research in Polar Regions. New York: Routledge, 170-195. Viitattu 14.4.2022. <https://doi.org/10.4324/9781003110019>.

Mayock, P., O'Sullivan, E. & Corr, M. 2010. Young people's Pathways Trought Homelessness. Julkaisussa *Changing Faces. Homelessness Among Children, Families and Young People*. Toim. S. Young. *Homeless in Europe, Autumn 2010*. Bryssel: FEANTSA, 4-6. Viitattu 25.3.2022. https://www.feantsa.org/download/homeless_in_europe_autumn2010_en_final-pdf400948969711266824.pdf.

Mayock, P., Parker, S. & Murphy, A. 2014. *Young People, Homelessness and Housing Exclusion*. Dublin: Focus Ireland. Viitattu 25.3.2022. https://www.researchgate.net/publication/274380282_Young_People_Homelessness_and_Housing_Exclusion.

Meinema, T. 2010. CSEYHP – Combating Social Exclusion Among Young Homeless Populations. Julkaisussa *Changing Faces. Homelessness Among Children, Families and Young People*. Toim. S. Young. *Homeless in Europe*. Bryssel: FEANTSA, 13-15. Viitattu 25.3.2022. https://www.feantsa.org/download/homeless_in_europe_autumn2010_en_final-pdf400948969711266824.pdf.

Moisio, P. & Kauppinen, T. M. 2011. The intergenerational correlation of social assistance and selection bias in the Finnish population data. *Finnish Journal of Social Research*, 4, 7-15. Viitattu 26.3.2022. <https://doi.org/10.51815/fjsr.110701>.

Myllyniemi, S. 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri. Toim. S. Myllyniemi. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 15.4.2022. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf.

Myllyniemi, S. & Gissler, M. 2012. Tilasto-osio. Julkaisussa *Lapset ja nuoret instituutioiden kehityksissä. Nuorten elinolot vuosikirja*. Toim. E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 131. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos & Valtion nuorisosiain neuvottelukunta, 23-100. Viitattu 28.3.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5994-26-1>.

Mäkinen, S. & Halonen, T. 2018. Januskasvoinen portinvartija. Ohjaus tukena ja kontrollina julkisissa palveluissa. Julkaisussa *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 136. Toim. S. Aaltonen & A. Kivijärvi. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 151-172. Viitattu 3.3.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf.

Mäkinen, S. 2015. Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Julkaisussa *Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku*. Toim. P.A. Kaupilla, J. Silvonen & M. Vanhakkala-Ruoho. *Reports and Studies in Education, Humanities, and Theology*, 11. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 103-128. Viitattu 14.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1747-8>.

PeL 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Annettu 11.6.1999. Viim. muutos 5.10.2018. Viitattu 24.3.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>.

Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R. & Knutagård, M. 2015. The Finnish Homelessness Strategy. An International Review. Ympäristöministeriön raportteja 3. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 21.4.2022. <http://hdl.handle.net/10138/153258>.

Pleace, N. & Quilgars, D. 1999. Youth homelessness. Julkaisussa Young People, Housing and Social Policy. Toim. J. Rugg. Lontoo: Taylor & Francis Group, 93-108. Viitattu 20.3.2022. <https://ebook-central-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/detail.action?docID=169007>, ProQuest Ebook Central.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. P. Juuti & A. Puusa. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 13.4.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Quilgars, D. 2010. Youth Homelessness. Julkaisussa Homelessness Research in Europe. Toim. E. O'Sullivan, V. Busch-Geertsema, D. Quilgars & N. Pleace. Bryssel: Feantsa, 187-210. Viitattu 26.4.2022. <https://www.feantsaresearch.org/download/full-pdf7911858974750407904.pdf>.

Quilgars, D., Johnsen, S. & Pleace, N. 2008. Youth homelessness in the UK. A decade of progress? York: Joseph Rowntree Foundation.

Quintana, N.S, Rosenthal, J. & Krehely, J. 2010. On the Streets. The Federal Response to Gay and Transgender Homeless Youth. Washington: Center for American Progress. Viitattu 20.3.2022. https://cdn.americanprogress.org/wp-content/uploads/issues/2010/06/pdf/lgbtyouthhomelessness.pdf?_ga=2.112429507.690778643.1647784569-2073163696.1647784569.

Raitanen, M. 2001 Itsenäistyminen tietää köyhtymistä. Julkaisussa Aikuistumisen pullonkaulat. Toim. T. Kuure. Nuorten elinolot vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 86-96. Viitattu 27.3.2022. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/09/elinolot_vuosikirja_2001.pdf.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen – Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Reeve, K., Casey, R. & Goudie, R. 2006. Homeless Women. Still being failed yet striving to survive. London: Crisis. [file:///C:/Users/jenna/Downloads/homeless-women-striving-survive%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/jenna/Downloads/homeless-women-striving-survive%20(1).pdf).

Robinson, P. 2008. Working with Young Homeless People. Lonto & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers. Viitattu 26.4.2022. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Ebook Central.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.3.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Tutkijan asema. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 26.4.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Salovaara-Karstu, C. & Muttilainen, V. 2004. Asuntohäädöt 2000-luvun Suomessa. Ulosoton rekisteritietoja ja vuokrasuhteen osapuolten kokemuksia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 213. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 17.1.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152470/213_Salovaara_Karstu_%09Muttilainen_2004.pdf?sequence=2.

Sample, K. & Ferguson, K.M. 2020. Systemic, situational, and intrapersonal barriers to exiting homelessness among homeless young adults. *Qualitative Social Work*, 19, 4, 580-598. Viitattu 19.4.2022. <https://janet.finna.fi>, Sage Journals.

SHL 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Annettu 30.12.2014. Viim. muutos 29.6.2021. Viitattu 3.3.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P3>.

Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. 2017. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.3.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>.

Sunikka, S., Seppälä, U. & Granfelt, R. 2017. Aluksi. Julkaisussa *Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen*. Toim. U-M, Seppälä & R. Grenfelt. SOCCAn ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja 13. Helsinki: SOCCA – Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 9-13. Viitattu 17.3.2022. http://www.socca.fi/files/69/Asunnottomuuskirja_nakokulmia_asunnottomien_palvelujen_kehittamiseen.pdf.

Suutari, M. 2001. Tasapainoilua sosiaalisissa verkostoissa työmarkkinoiden marginaalissa. Julkaisussa *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 20. Toim. M. Suutari. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 153-186. Viitattu 23.1.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf.

Thompson, S.J., Bender, K., Windsor, L., Cook, M.S. & Williams, T. 2010. Homeless Youth. Characteristics, Contributing Factors, and Service Options. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20, 193-217. Viitattu 27.4.2022. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10911350903269831>.

Tietoa hyvinvointialueesta. N.d. Keski-Suomen hyvinvointialueen verkkosivusto. Viitattu 22.4.2022. <https://hyvaks.fi/keski-suomen-hyvinvointialue/tietoa-hyvinvointialueesta>.

Timonen, S. 2011. Nuorten asunnottomuuden ehkäisy. Julkaisussa *Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010*. Toim. T. Kupari. Suomen ympäristö 1. Helsinki: Ympäristöministeriö, 79-81. Viitattu 17.1.2022. <http://hdl.handle.net/10138/37052>.

Toiviainen, R. 2008. Palvelujärjestelmä sulkee ovet päihderiippuvaisilta. Julkaisussa *Toinen vääräkirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista*. Toim. T. Hirvilampi & M. Laatu. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 157-172.

Toiviainen, S. 2019. Suhteisia elämänpolkuja - Yksilöiden elämönhallintaa? Koulutuksen ja työn marginaalissa olevien nuorten toimijuus ja ohjaus. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 160. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 26.3.2022. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/suhteisia_elamanpolkuja_toiviainen.pdf.

Toiviainen, S. 2018. Sopeutumista, sitkeyttä ja selviytymistä. Nuorten relationaalinen toimijuus siirtymissä marginaalista kohti valtavirtoja. Nuorisotutkimus 36, 4, 35-49. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Viitattu 25.4.2022. <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2018/4/sopeutum.pdf>.

Tormulainen, A. 2020. Kunnissa nuorten palvelujen tila osin huolettavaa. Huomioita Nuorisobarometrin ja kuntien peruspalvelujen arvioinnin vertailusta. Julkaisussa Palvelu Pelaa!. Nuorisobarometri. Toim. P. Berg & S. Myllyniemi. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö, 135-144. Viitattu 24.4.2022. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/03/nuorisobarometri-2020-web-1.pdf>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuuteri, K. 2014. Asunnottomuus haastaa nuorisotakuun. Julkaisussa Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 150, verkkojulkaisuja 76. Toim. A. Gretschel, K. Paakkunainen, A-M. Souto & L. Suurpää. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 174-176. Viitattu 25.4.2022. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuorisotakuun_arki_ja_politiikka.pdf.

Tuuva-Hongisto, S., Pöysä, V. & Armila, P. 2016. Syrjäkylien nuoret. Unohdetut kuntalaiset?. Kunnallisan alan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 99. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö. Viitattu 27.3.2022. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2016/10/Syri%C3%A4kylien-nuoret-unohdetut-kuntalaiset.pdf>.

Vaattovaara, V. 2015. Elämäkulku ja toimijuus. Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990-2011. Väitöskirja. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 28.3.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-823-7>.

Vagnerova, M., Csemy, L. & Marek, J. 2014. Homelessness among Young People in Prague. A Narrative Analysis of Developmental Trajectories. Praha: Karolinum Press. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/detail.action?docID=2039875>, ProQuest Ebook Central.

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. 2017. Sosiaalinen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 82, 5, 501-512. Viitattu 26.3.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102650308>.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 20.1.2022. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. N.d. Ympäristöministeriö. Viitattu 1.1.2022. https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Yhteistyohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-

[156666.pdf/f674e6e5-de8d-d7c7-5ab4-345e528fe6ca/Yhteistyohjelma_asunnottomuuden_puo-
littamiseksi-13CB1FE8 DOBA 405B B1A7 63C9B2A40371-156666.pdf?t=1603259589356.](#)

Liitteet

Liite 1. Suostumus tutkimukseen

Suostumuslomake AMK:n opinnäytetyöhön liittyvästä haastattelusta

4.3.2022

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomi AMK tutkintoa. Opinnäytetyöni on tarkoitus kuvata 18-29-vuotiaiden nuorten asunnottomuuden ilmiötä Keski-Suomessa ja selvittää sitä, mikä on nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten näkemys siitä, kuinka nuorten asunnottomuutta voitaisiin ehkäistä ja vähentää. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kivijalka – Ground work -hanke, jonka yhtenä osa-alueena onkin nuorten asumisen tuen kehittäminen.

Opinnäytetyön aineisto kerätään nuorten parissa työskenteleviä ammattilaisilta. Haastattelut nauhoitetaan ja haastattelunauhoituksia käyttää vain tutkimuksen tekijä. Haastattelunauhat tuhoetaan asianmukaisesti, kun niistä on saatu kerättyä tarvittava tieto opinnäytetyöhön, eli kevään 2022 aikana.

Haastattelu tehdään anonymisti, eikä yksittäisen haastateltaman kertomaa voida jälkikäteen yhdistää haastateltavaan, eikä työpaikkoja voida yksilöidä. Haastateltavalla on myös oikeus halutesaan peruuttaa tai keskeyttää osallistuminen. Osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Haastattelun teemoja ovat esimerkiksi nuorten asunnottomuuteen vaikuttavat tekijät ja se, miten nuorten asunnottomuutta voitaisiin ehkäistä ja vähentää.

Tutkimuksen tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää nuorten asumisen palveluita kehittäessä

Valmis opinnäytetyö on luettavissa Theseus-julkaisuarkistossa.

Jenna Oksanen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosionomi (AMK)

N4618@student.jamk.fi

Osallistun haastattelututkimukseen ja annan suostumukseni haastatteluaineiston käyttöön edellä kuvatulla tavalla. Annan suostumukseni myös haastattelun nauhoittamiseen. Osallistumiseni on täysin vapaaehtoista ja minulla oikeus peruuttaa tai keskeyttää osallistuminen missä vaiheessa tahansa. Jo kerättyä aineistoa ei kuitenkaan voi pyytää takaisin.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Liite 2. Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

NUORTEN ASUNNOTTOMUUDEN ILMENEMINEN TYÖSSÄSI

- Kuvaile millaista työtä nuorten parissa teet ja kuinka nuorten asunnottomuus näyttäytyy työssäsi

ASUNNOTTOMIEN NUORTEN MÄÄRÄ

- Jos nyt sitten pohdit asunnottomien nuorten määrää, mitä siitä voisit sanoa

NUORTEN ASUNNOTTOMUUDEN KESTO JA OLINPAIKAT

- Pohdi missä nuoret asunnottomat majoilevat ja minkä tyyppistä majoilua on
- Pohdi minkä mittaisia nuorten asunnottomuuden kestoja olet työssäsi havainnut

NUORTEN ASUNNOTTOMUUDEN TEKIJÄT JA RISKIT

- Pohdi mitkä tekijät voivat vaikuttaa nuorten asunnottomuuden alkamiseen
- Kuvaile millainen nuorten elämäntilanne voi olla ennen asunnottomuutta
- Pohdi sitä, onko nuorten asunnottomuudessa havaittavissa tietynlaisia vaiheita

NUORTEN ASUNNOTTOMUUDEN ERITYISPIIRTEET

- Kuvaile millaisia erityispiirteitä nuorten asunnottomuuteen mielestäsi liittyy, miten se poikkeaa esimerkiksi aikuisten asunnottomuudesta

ASUNNOTTOMUUDEN EHKÄISY JA VÄHENTÄMINEN

- Mitä itse koet työsi puitteissa voivasi tehdä nuorten asunnottomuuden vähentämiseksi
- Jos nyt pohdit hieman laajemmin sitä, miten nuorten asunnottomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä ja vähentää
- Pohdi millaista tukea ja millaisia palveluita asunnottomat nuoret mielestäsi tarvitsisivat